

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รายงานการประเมินโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ครั้งนี้ ผู้รายงานได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน
2. รูปแบบการประเมินโครงการ
3. รูปแบบการประเมินแบบซิปป (CIPP Model)
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ
5. ข้อมูลพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดการประเมินโครงการ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน

1. ความหมายของการประเมิน

พิสนุ พองศรี (2553: 4) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยการนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553: 20) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการใช้ดุลยพินิจ และ/หรือค่านิยมและข้อจำกัดต่าง ๆ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการเปรียบเทียบผลที่วัดได้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ดารุณี สุวรรณชาติ (2556: 7) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ และตัดสินใจให้คุณค่าต่อข้อมูลที่ได้ว่าสิ่งนั้น ดี เลว เหมาะสม ไม่เหมาะสม ถูกต้อง ไม่ถูกต้อง

พัทตร์พิไล วงศ์ละ (2560: 35) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการการที่จะตัดสินคุณค่าของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งได้มาจากการวัดโดยอาศัยวิธีการที่มีระบบแผนในการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ แล้วนำผลนั้นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อทำการประเมินหรือตัดสินว่ากิจกรรมนั้นมีผลเป็นอย่างไรดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

เอกชัย ศรีวิไล (2560: 56) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยนำผลการวัดมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อวางแผนการดำเนินงานในครั้งต่อไป

จากความหมายของการประเมินที่นักการศึกษาหลายท่านให้ไว้มีความสอดคล้องไปทางเดียวกัน พอจะสรุปได้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการตรวจสอบ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตัดสินใจปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการดำเนินโครงการให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. ความหมายของการประเมินโครงการ

สุวิมล ว่องวาณิช (2551: 57-58) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ทราบถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินโครงการเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจว่า โครงการดังกล่าวนี้สมควรได้รับการขยายงาน สนับสนุนให้คงอยู่ต่อไปหรือสมควรระงับการดำเนินการ การประเมินจะต้องให้ได้ข้อมูลที่ช่วยผู้บริหารตัดสินใจในการเลือกทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา ผลของการประเมินควรจะสามารถนำไปช่วยปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553: 117) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการและสารสนเทศในการตัดสินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

พิสนุ พองศรี (2553: 68) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการในระยะหนึ่งระยะใดหรือทุกระยะ โดยนำสารสนเทศจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อตัดสินใจจัดทำโครงการ ทดลองหรือนำร่องปรับเปลี่ยนระงับ ขยายผล หรือยกเลิกโครงการ

เชาว์ อินโย (2553: 3) กล่าวถึงการประเมินโครงการไว้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ตีค่าผลการดำเนินการนั้น ๆ ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการ ส่วนคำว่าโครงการ หมายถึง ส่วนย่อยส่วนหนึ่งของแผนงาน ซึ่งประกอบด้วย ชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ มีการกำหนดทรัพยากรในการดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยออกแบบมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ

ณัฐพงศ์ เตจ๊ะนัง (2558: 9) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการเพื่อให้ทราบว่าโครงการนั้นบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงโครงการต่อไป

พัคตร์ฟีไล วงศ์ละ (2560: 37) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์พิจารณาข้อมูล ตลอดจนการเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อใช้ในการตัดสินใจในการกำหนดคุณค่าการดำเนินงานของโครงการ เพื่อทราบจุดเด่น จุดด้อยของโครงการ ว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือโครงการ เป็นไปตามหลักการและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง มีผลกระทบที่เกิดจากโครงการอย่างไรบ้างเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใด เพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อหรือยุติโครงการนั้น

เอกชัย ศรีวิไล (2560: 68) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาข้อชี้ให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างเป็นระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อดำเนินการต่อ หรือยุติโครงการนั้นเสีย

แคทซ์ (Katz, 1978: 27) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า เป็นกระบวนการในการพิจารณาวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะและคุณภาพของโครงการ

รุตแมน (Rutman, 1982: 59-60) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือวิธีการวิจัยเพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและมีความเชื่อถือได้ของโครงการ แล้วพิจารณาตัดสินว่า โครงการนั้นบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือไม่และด้วยคุณภาพของความสำเร็จนั้นเป็นเช่นใด

รอสซี่ และฟรีแมน (Rossi & Freeman, 1982: 14) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง แบบแผนในการกำกับควบคุมการดำเนินการและการประเมินคุณค่าประโยชน์ของโครงการ

ซัซแมน (Suchman, 1990: 93) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการ เพื่อการตัดสินใจว่า โครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไร หรือเป็นการค้นหาว่า ผลของกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

สตฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1990: 159) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า เป็นกระบวนการบรรยาย เก็บรวบรวมข้อมูลกับเป้าหมายการวางแผน การดำเนินการและผลกระทบเพื่อนำไปเป็นแนวทางการตัดสินใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

จากความหมายของการประเมินโครงการที่นักการศึกษาหลายท่านให้ไว้มีความสอดคล้องไปทางเดียวกัน พอจะสรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรมหรือการปฏิบัติการของโครงการ โดยมีวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบ

เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรมกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ปรับ ลด เพิ่ม หรือขยายโครงการต่อไป

3. ประเภทของการประเมินโครงการ

สมคิด พรหมจ้อย (2550: 38-41) ได้ชี้ให้เห็นถึงประเภทของการประเมินว่ามีอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินเพื่อการปรับปรุง บางครั้งเรียกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

1.2 การประเมินเพื่อสรุปผล เรียกว่า การประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation)

2. แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal-Based evaluation) เป็นการประเมินที่ว่าทำได้บรรลุของโครงการหรือไม่ โดยทราบก่อนประเมินว่าโครงการนี้มีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

2.2 การประเมินที่อิสระไม่ยึดวัตถุประสงค์ของโครงการ (Goal-Free evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดโดยไม่ทราบวัตถุประสงค์ของโครงการนี้มีอะไรบ้าง

3. แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ประเมินก่อนเริ่มโครงการ (Pre-evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการตรวจสอบความเหมาะสม ความสมเหตุสมผลของการวางแผนการดำเนินโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการในการนำโครงการไปปฏิบัติ คุณภาพของโครงการ รวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่โครงการนั้นจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การประเมินก่อนเริ่มโครงการมีความเชื่อบนพื้นฐานที่ว่า ถ้าตัวโครงการนั้นได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสม สมเหตุสมผลมีความจำเป็น คุณภาพดี มีความเป็นไปได้โอกาสที่โครงการจะประสบความสำเร็จก็ย่อมสูง

3.2 การประเมินในระหว่างการดำเนินการ (Implementation Evaluation or Process Evaluation) เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้หรือทำไม่ได้ เพราะเหตุใด จุดเด่น จุดด้อย มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินกระบวนการดำเนินโครงการนั้น พยายามตอบคำถามว่าทำไมจึงเกิดปัญหา อุปสรรคหรือไม่เกิดปัญหา อุปสรรคในการดำเนินโครงการถ้าเกิดปัญหาจะได้ดำเนินการปรับปรุงการดำเนินโครงการโดยตรง

3.3 การประเมินหลังการดำเนินการ เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่า โครงการประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลจากโครงการจะบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่

ผลการดำเนินงานคุ้มค่าหรือไม่ การประเมินในลักษณะนี้จะเป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นโดยเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยแบ่งการประเมินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.3.1 ประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ

3.3.2 การติดตามผลต่อมาโดยเฉพาะการประเมินผลกระทบของโครงการที่ต้องอาศัยการทิ้งช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น 1-2 ปี เป็นต้นไปในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ประเมินไว้ ตั้งแต่การดำเนินงานโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ อาจจะเรียกการประเมินลักษณะนี้ว่าการประเมินผลสรุป

แพตตัน (Patton, 2004: 277) ได้แบ่งประเภทการประเมินตามเกณฑ์มิติการประเมินไว้ 4 ประเภท คือ

1. ตามวัตถุประสงค์แบ่งได้เป็นการประเมินความก้าวหน้าประเมินผลสรุปและประเมินเพื่อการพัฒนา
2. ตามข้อมูลแบ่งได้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ คุณภาพและแบบผสม
3. ตามการประเมินแบ่งได้เป็นเชิงธรรมชาติ และเชิงทดลองหรือเชิงระบบ
4. ตามจุดเน้นที่ประเมินแบ่งได้เป็นการประเมินกระบวนการ ผลลัพธ์ผลกระทบการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทน และการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล

สตฟเฟิลบีม และเว็บสเตอร์ (Stufflebeam and Webster, 2007: 5) อธิบายว่าโดยปกติมนุษย์จะประเมินการกระทำและประสบการณ์ในอดีตเพื่อรักษาไว้ซึ่งการกระทำที่ดีหรือเพื่อให้ได้รับความพอใจมากยิ่งขึ้น โดยการปรับปรุงการกระทำในอนาคตให้ดีขึ้น การประเมินในที่นี้หมายถึงการพิจารณาและการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่า ความสำคัญ ปริมาณ ระดับ หรือสภาพของบางสิ่งบางอย่างได้จำแนกประเภทของการประเมินเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินที่เทียมกัน (Postcode Evaluation) ได้แก่ การประเมินผลให้คุณค่าทางบวกหรือลบต่อวัตถุประสงค์หรือเรื่องที่ศึกษา โดยไม่คล้องจองกับคุณค่าที่แท้จริงของเรื่องนั้น แบ่งเป็น 2 ประเภทย่อย ๆ ได้แก่ แบบที่ถูกการเมืองควบคุม (ประเมินเพื่อรับเพิ่มหรือรักษาอิทธิพลอำนาจหรือเงินตรา) และแบบที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (ประเมินเพื่อให้เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อเรื่องนั้น)
2. การประเมินกึ่งจริง (Quasi Evaluation) ได้แก่ การประเมินที่อาศัยคำถามที่เฉพาะเจาะจง วิธีการประเมินมีระบบพอสมควร แต่อาจไม่ได้วัดคุณค่า แบ่งได้ 5 ประเภทย่อย ๆ ได้แก่ แบบที่เป็นปรนัย แบบอิงหลักการคุณค่า (การลงทุนกับผลที่ได้รับ) แบบวิจัยเชิงทดลอง แบบที่มีโปรแกรมการตรวจสอบ และแบบที่มีระบบข้อมูลจัดการ
3. การประเมินที่แท้จริง (True Evaluation) ได้แก่ การประเมินที่มุ่งศึกษาคุณค่าเรื่องนั้น ๆ หรือสิ่งนั้น ๆ แบ่งเป็น 6 ประเภทย่อย ๆ ได้แก่ การให้เครดิตหรือประกาศนียบัตร การศึกษา

เพื่อนโยบาย การศึกษาเพื่อการตัดสินใจ การศึกษาในด้านผู้บริโภค (เพื่อการบริการ) การศึกษาโดยใช้ลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (คุณค่าของกิจกรรม) และการศึกษาโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับประเภทของการประเมินโครงการ สรุปได้ว่า ประเภทของการประเมินโครงการ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ (1) การประเมินเพื่อการปรับปรุง บางครั้งเรียกว่าการประเมินความก้าวหน้า (2) การประเมินเพื่อสรุปผล เรียกว่า การประเมินรวมสรุป 2) แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (1) การประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (2) การประเมินที่อิสระไม่ยึดวัตถุประสงค์ของโครงการ 3) แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน แบ่งได้ 3 ประเภท คือ (1) ประเมินก่อนเริ่มโครงการ (2) การประเมินในระหว่างดำเนินการ (3) การประเมินหลังการดำเนินการ

4. ความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินโครงการ

สมคิด พรหมจ้อย (2550: 37) กล่าวว่า การประเมินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผน และบริหารโครงการ ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงานและโครงการ ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการตลอดจนตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
2. ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน
3. ช่วยจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินโครงการ
4. ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และวินิจฉัยว่าจะดำเนินการโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือขยายการดำเนินงานต่อ
5. ช่วยให้ข้อมูลที่บ่งถึงอิทธิพลของการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไร คุ่มค่า
6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเองจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อยและนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551: 93-95) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินโครงการต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือของการรับรองคุณภาพในการบริการ ถึงแม้จะไม่สามารถประกันผลสัมฤทธิ์ขั้นสูงสุดของโครงการได้
2. ช่วยให้ผู้สนับสนุนด้านเงินลงทุนได้รับทราบปัญหา หรืออุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง
3. ช่วยให้ข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของแต่ละโครงการตามลำดับก่อนหลัง โดยสามารถจะทราบได้ว่า โครงการใดมีความจำเป็นเร่งด่วนกว่ากัน

5. ช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้รับบริการ ข้อมูลประเภทนี้ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดและปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการ

6. ช่วยให้ทราบถึงผลผลิตของโครงการทั้งในด้านที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไป

เชาว์ อินโย (2553: 12) ได้อธิบายความสำคัญของการประเมินโครงการไว้ว่า การประเมินโครงการเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เป็นกระบวนการที่มีระบบเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั้งยังเป็นกระบวนการที่มีระบบเพื่อตัดสินความสำเร็จของโครงการอีกด้วย การประเมินโครงการเป็นการดำเนินงานที่ไม่ใช้ความพยายามในการสร้างทฤษฎีหรือพัฒนาองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ การประเมินโครงการที่นำมาใช้ในทางสังคมศาสตร์นั้น เป็นการเตรียมสารสนเทศเพื่อใช้ในการปรับปรุงโครงการทางสังคม เหตุผลประการสำคัญที่จำเป็นต้องประเมินโครงการก็คือ มีทางเลือกในการดำเนินโครงการได้มากมายที่จะทำให้การดำเนินงานโครงการมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องประเมินโครงการว่า ประสบความสำเร็จหรือไม่

พิสนุ พองศรี (2553: 36) กล่าวว่าความสำคัญของโครงการต้องทำเป็นระบบ ซึ่งมีความสำคัญ และจะช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ดังนี้

1. เป็นแนวทางหรือวิธีการที่จะนำไปสู่ปรากฏการณ์ที่ต้องการจะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีระบบ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกิจกรรมต่าง ๆ ไว้

2. ทำให้การกำหนดลำดับขั้นของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องทำให้ต่อเนื่องสอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดทรัพยากรต่าง ๆ และมีประสิทธิผลได้

3. ทำให้เกิดการประสานระหว่างผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ไม่ให้กิจกรรมบางอย่างขาดหายไปหรือซ้ำซ้อนกัน

4. ทำให้เกิดการประเมินผลอย่างมีขั้นตอน และมีคุณภาพที่ดี ทำให้ได้สารสนเทศจากการประเมินที่เป็นประโยชน์

สุภาพ ธีรทวีวัฒน์ (2554: 23) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความสำคัญ ดังนี้

1. ทำให้เกิดระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ เพราะผลย้อนกลับ จะช่วยให้เกิดแผนที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2. ทำให้ได้งานหรือโครงการที่เหมาะสม มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและเกิดผลตามเป้าหมาย

3. กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติมีความกระตือรือร้น มีความเอาใจใส่และระมัดระวังในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ

4. ทำให้ทราบความสำเร็จ ปัญหา หรืออุปสรรค เพื่อจะได้ส่งเสริม แก้ไข ปรับปรุง ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

ศิริกาญจน์ เจริญศิริ (2560: 9) กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินโครงการ ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่นำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงการการตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ

2. ช่วยให้ทราบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการซึ่งนำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามทิศทางที่ต้องการ

3. ช่วยให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการที่นำมาใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปอย่างไร ยกเลิกหรือปรับขยายการดำเนินโครงการต่อไปอีก

4. ช่วยให้ข้อมูลสารสนเทศที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของโครงการว่าเป็นอย่างไรคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่

5. ช่วยให้เกิดการเสริมแรงสร้างพลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานในโครงการเมื่อทราบผลสำเร็จจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการ โดยจะมุ่งเน้นปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินโครงการให้มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น ซึ่งจะเกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการหรือองค์กร

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินโครงการของนักวิชาการสรุปได้ว่า การประเมินโครงการช่วยให้เห็นแนวทางหรือกรอบความคิดในการประเมิน ช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินมีความคมชัด และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ช่วยให้การกำหนดตัวแปรหรือประเด็นสำคัญในการประเมินได้อย่างชัดเจน และเป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการ พัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. ขั้นตอนการประเมินโครงการ

สมคิด พรหมจรรย์ (2550: 102) ในการประเมินโครงการซึ่งถือเป็นการวิจัยรูปแบบหนึ่งมีกระบวนการดำเนินการประเมิน ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประเมินอะไร: การวิเคราะห์โครงการที่มุ่งประเมิน
2. ทำไมจึงต้องประเมิน: หลักการและเหตุผลของการประเมิน
3. ประเมินเพื่ออะไร: กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน
4. มีแนวคิดทฤษฎีอะไรบ้าง: ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและแนวทางการประเมิน
5. จะประเมินได้อย่างไร: การออกแบบการประเมิน
 - 5.1 กำหนดรูปแบบการประเมิน
 - 5.2 กำหนดประเภทของตัวแปรหรือข้อมูลหรือตัวชี้วัด

- 5.3 กำหนดแหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล
- 5.4 กำหนดเครื่องมือ/วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5.5 กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล
- 5.6 กำหนดเกณฑ์การประเมิน
- 6. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีอะไรบ้าง: เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
- 7. จะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการใด: การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 8. จะสรุปข้อมูลให้มีความหมายได้อย่างไร: การวิเคราะห์ข้อมูล
- 9. จะนำผลการประเมินไปใช้ได้อย่างไร: รายงานผลการประเมิน

ในการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1 ถึง 5 เมื่อเสร็จสิ้นถึงขั้นตอนที่ 5 ผลลัพธ์ของงานที่นักประเมินได้ คือ คำโครงการประเมิน (Evaluation Proposal) หรือแผนการประเมินโครงการ ซึ่งอยู่ในสภาพพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

พิสนุ พองศรี (2553: 9-10) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการมีขั้นตอนสำคัญ 9 ขั้นตอน เช่นเดียวกับการประเมินสิ่งอื่น ๆ โดยอาจมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้าง ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์โครงการ ในขั้นตอนนี้ ผู้ประเมินต้องศึกษาโครงการที่จะประเมินอย่างละเอียดเช่นเดียวกับการประเมินสิ่งอื่น ๆ โดยศึกษาได้จากเอกสารที่เป็นตัวโครงการ ผู้เกี่ยวข้อง หรือแผนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม การติดตามประเมินผล และตัวชี้วัดความสำเร็จต่าง ๆ ของโครงการ (ถ้ามี)
2. ศึกษารูปแบบหรือแนวทางการประเมิน ขั้นตอนนี้ก็เช่นเดียวกัน เพียงแต่การประเมินผลโครงการจะเน้นนำสารสนเทศไปใช้ในการตัดสินใจอนาคตโครงการว่า เลิก หยุด ดำเนินการต่อปรับ ขยาย ฯลฯ ดังนั้น ควรคำนึงถึงข้อสรุปที่ชัดเจนว่า รูปแบบหรือแนวทางการประเมินใดที่ได้ข้อสรุปชัดเจนกว่า โดยผู้ประเมินควรให้ข้อเสนอแนะหรือทางเลือกหรือพิจารณาร่วมกับผู้ต้องการใช้สารสนเทศจากการประเมินหรือผู้เกี่ยวข้อง
3. กำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมิน ขั้นตอนนี้ก็เช่นเดียวกันเพียงแต่การประเมินต้องเน้นผลที่ได้ ทั้งผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยแนวทางที่กำหนดประเด็นการประเมินก็ได้จากองค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการ รูปแบบการประเมิน วัตถุประสงค์โครงการ ผู้เกี่ยวข้องและประสบการณ์ผู้ประเมินเช่นกัน
4. การกำหนดขอบเขตการประเมิน การประเมินผลโครงการสามารถประเมินเฉพาะส่วน เช่น ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ประสิทธิภาพ หรือจะประเมินทั้งหมดก็จะได้สารสนเทศครอบคลุมมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ต้องใช้ทรัพยากรในการประเมินมากขึ้นด้วย
5. การพัฒนาตัวชี้วัด กำหนดเกณฑ์และค่าน้ำหนัก ดำเนินการได้เช่นเดียวกับหัวข้อการประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ แต่ในที่นี้จะเน้นผล ดังนั้น ตัวชี้วัดก็จะเป็นองค์ประกอบ

ย่อยของผลในระดับต่าง ๆ และควรกำหนดเกณฑ์ในการประเมินตามแนวทางต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เพื่อความสะดวกในการตัดสินใจอนาคตโครงการ

6. การออกแบบหรือกำหนดกรอบแนวคิดการประเมิน เช่นเดียวกับหัวข้อการประเมิน ความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ

7. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เช่นเดียวกับหัวข้อการประเมิน ความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่นเดียวกับหัวข้อการประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ แต่เนื่องจากการเน้นผลของโครงการถ้าต้องการความชัดเจนอาจต้องใช้สถิติในการทดสอบความแตกต่างของผลระหว่างก่อนและหลังฝึกอบรม โดยอาจใช้การทดสอบที่แบบกลุ่มไม่อิสระ

9. การเขียนรายงานการประเมินในขั้นตอนสุดท้ายนี้ เนื่องจากการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการอาจจะมีเวลาเพียงพอ รวมทั้งผลการประเมินจะต้องใช้ตัดสินใจที่มีความสำคัญ คืออนาคตโครงการมากกว่าการประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ จึงควรเขียนรายงานการประเมินเต็มรูปแบบและเอื้อต่อการตัดสินใจที่สำคัญดังกล่าว

ไพรัช บวรสมพงษ์ (2554: 47) กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างมีขั้นตอนสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของโครงการ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะประเมิน หมายถึง เป็นการกำหนดเป้าหมายหรือสิ่งที่ต้องการประเมิน ซึ่งวัตถุประสงค์ของโครงการ เนื่องจากผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการมีหลายลักษณะ หลายระดับ

2. การเลือกวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะวัด ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับระยะเวลาของการวัด เช่น การวัดผลเฉพาะหน้า ระยะสั้น หรือการวัดผลระยะยาว ความยั่งยืนของโครงการ และงบประมาณที่อาจจะเป็นข้อจำกัดในการประเมินผลโครงการระยะยาวได้

3. การเลือกเครื่องมือในการประเมิน และกระบวนการในการประเมินผลโครงการ หมายถึง การกำหนดเนื้อหาการประเมินให้ตรงกับเจตนารมณ์ของการประเมินโดยการสร้างเครื่องมือเพื่อที่จะใช้ในการประเมินผล

4. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ผู้ที่เป็นกลุ่มตัวแทนหรือกลุ่มผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการทั้งหมด และอาจรวมถึงกลุ่มผู้ที่ได้รับประโยชน์ทางออกจากการดำเนินโครงการ

5. การเลือกเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการว่าเป็นอย่างไร เช่น โครงการที่มีลักษณะเปิด-ปิด

6. การเขียนรายงานสรุปและข้อเสนอแนะ เป็นการนำเสนอถึงสารสนเทศข้อค้นพบอันเกิดจากการดำเนินโครงการเพื่อใช้ในการตัดสินใจ

เชาว์ อินโย (2553: 17-19) ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมินโครงการ ออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ก่อนทำการประเมินโครงการ ผู้ประเมินจะต้องศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น โครงการที่เสนอขออนุมัติ ถ้าเป็นโครงการนำร่องก็ควรศึกษาเอกสารรายงานความก้าวหน้าของโครงการ หรือถ้ามีรายงานผลการประเมินโครงการฉบับสมบูรณ์ ก็ควรนำมาศึกษา จะทำให้ผู้ประเมินได้เข้าใจความเป็นมาของโครงการ สภาพแวดล้อม วัตถุประสงค์ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้ประเมินสามารถกำหนดประเด็นการประเมินและตัวชี้วัดต่อไปได้

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน ในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะประเมินโครงการอะไร ประเมินทำไม เพื่อใคร หรือใครเป็นผู้ใช้ผลการประเมิน ข้อมูลที่จะตอบคำถามเหล่านี้ได้มาจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้สนับสนุนโครงการ

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดขอบเขตของการประเมิน เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งที่จะทำให้การประเมินโครงการสามารถดำเนินการได้ และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยพิจารณาจากพื้นที่ที่จะทำการประเมิน หน่วยงานที่ต้องการติดตาม บุคคลที่ผู้ประเมินต้องสัมภาษณ์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การพิจารณากำหนดตัว บ่งชี้และแหล่งข้อมูล การกำหนดตัวบ่งชี้ในการประเมินสามารถกำหนดได้จากวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือจากตัวแบบการประเมินเชิงทฤษฎี เช่น การกำหนดตัวบ่งชี้จากรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model หรืออาจจะพิจารณาจากความคาดหวังของผู้ใช้ผลการประเมินก็ได้ ตัวบ่งชี้มีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทำได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ผู้ประเมินเก็บรวบรวมมา

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลการประเมิน การสรุปผลการประเมินโครงการ ผู้ประเมินควรเน้นประเด็นที่สำคัญดังนี้ คือ ผลผลิตจากโครงการ ปัญหา และข้อจำกัดของการดำเนินโครงการ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงโครงการ

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับขั้นตอนของการประเมินโครงการ สรุปได้ว่า การกำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการประเมินนั้นทำให้ผู้ประเมินสามารถกำหนดจุดเริ่มต้น กระบวนการ ดำเนินการโดยใช้เวลาและทรัพยากรต่าง ๆ จนถึงจุดสิ้นสุดหรือจุดมุ่งหมายของโครงการ

รูปแบบการประเมินโครงการ

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2547: 72-86) และ ศิริชัย กาญจนวาสี (2552: 104-129) ได้อธิบายรูปแบบของการประเมินไว้ 32 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Model) รูปแบบการประเมินนี้ใช้เทคนิค PPBS (Planning Programming and Budgeting System) ซึ่งมีแนวคิดมาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มาใช้ในหน่วยงานของทางรัฐบาล เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุดเชื่อว่าปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) มีความสัมพันธ์กันสามารถวัดผลได้ในเชิงปริมาณ การประเมินตามรูปแบบนี้นิยมใช้การทดลองเช่นเดียวกับการวิจัยเชิงทดลอง มีการออกแบบกลุ่มการทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อหาข้อมูลเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยเบื้องต้นและผลผลิต รวมทั้งสรุปผลที่ได้ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ตลอดจนเปรียบเทียบประสิทธิภาพกับสิ่งประเมินอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกันในประเด็นผลผลิตว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่เพียงใด โดยใช้เกณฑ์การสิ้นเปลืองทรัพยากรน้อยที่สุด

2. รูปแบบการวิเคราะห์ค่าใช้จ่าย (Cost Related Analysis Model) รูปแบบการประเมินแบบนี้ประยุกต์การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการประเมินโดยมีเทคนิคในการวิเคราะห์ที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับประสิทธิผลที่ได้รับ (Cost Effectiveness Analysis) และการวิเคราะห์กับผลตอบแทนในรูปของตัวเงิน (Cost Benefit Analysis) เพื่อให้แน่ใจว่า ทางเลือกนั้นมีค่าใช้จ่ายภายใต้วงเงินที่มีอยู่

3. รูปแบบเพิร์ท (Program Evaluation and Review Techniques Model) การประเมินในรูปแบบนี้ใช้เทคนิคการทบทวนและการประเมินการจัดกิจกรรมโครงการหรือองค์กร เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและเสร็จทันเวลาที่กำหนด โดยอาศัยการสร้างแผนผังการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนและปริมาณ เวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมสำหรับหาเส้นทางการดำเนินกิจกรรมที่วิกฤต โดยให้ความสำคัญต่อเส้นทางวิกฤตเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายและเสร็จทันกำหนดเวลา อาจพูดได้ว่าหลายรูปแบบการประเมินแบบนี้ เป็นเทคนิควิธีในการติดตามสิ่งที่ประเมินนั่นเอง

4. รูปแบบของรอสซี ฟรีแมนและไวท์ (Rossi, Freeman and Wright Approach Model) รูปแบบการประเมินแบบนี้ใช้ชื่อตามชื่อของผู้พัฒนาทั้ง 3 คน เป็นรูปแบบอย่างเป็นระบบที่พยายามเน้นการประเมินที่มีการวางแผน กำหนดวิธีการที่เป็นมาตรฐานและชัดเจน เพื่อให้ผลการประเมินมีความหมายเที่ยงตรงและเป็นปรนัย วัตถุประสงค์ของการประเมินเน้นที่การดำเนินงานว่าเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพียงไร เป็นไปตามแผนหรือไม่ มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพียงไร โดยการประเมินต้องได้รับสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการติดตามควบคุมการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

5. รูปแบบการทดลอง (Experimental Model) รูปแบบการประเมินนี้พัฒนาโดยนักจิตวิทยา ซึ่งนำหลักการวัดและการทดลองมาใช้เป็นแนวทางหนึ่งของการประเมินการประเมินจะเน้นการออกแบบอย่างรัดกุมเท่าที่เป็นไปได้ โดยใช้แบบแผนการทดลองหรือกึ่งการทดลอง มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามมาตรฐานการตัดสินผลเน้นข้อมูลเชิงประจักษ์มากกว่าใช้มาตรฐานหรือความรู้สึกส่วนตัวและสรุปผลในรูปแบบของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เพื่อจะได้นำผลมาใช้อ้างอิงกับสิ่งประเมินที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้

6. รูปแบบยึดจุดมุ่งหมาย (Goal - Based Model) รูปแบบการประเมินแบบนี้ยึดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ประเมินเป็นหลักในการประเมินความสำเร็จ วัตถุประสงค์ของสิ่งที่ประเมินซึ่งสามารถนำมาเป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการตัดสินผลสำเร็จของการดำเนินงานได้ ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ประเมิน จึงต้องมีความชัดเจนในรูปแบบของวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ประเมินทำให้นักประเมินวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อจะเป็นการตัดสินผลสำเร็จของการดำเนินงานได้

7. รูปแบบการตรวจสอบความไม่สอดคล้อง (Discrepancy Model) รูปแบบนี้เน้นการตรวจสอบความไม่สอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นการชี้จุดเด่นจุดด้อยของการดำเนินงานโดยการบรรยายเอกสารที่เกี่ยวข้อง สังเกตการณ์ในสนามประเมิน การบรรลุเป้าหมายระหว่างการดำเนินงานประเมินและการบรรลุเป้าหมายสุดท้าย นักประเมินจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานความสอดคล้องของแต่ละขั้นตอนของการประเมิน

8. รูปแบบซีปปี้ (Context - Input - Process - Product Model: CIPP) รูปแบบ CIPP นี้ใช้สำหรับการประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายของสิ่งที่ประเมิน การดำเนินงาน การกำหนดยุทธวิธี แผนงานและการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีแผนงานการดำเนินงานให้มีความเหมาะสม รวมทั้งการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยน ขยาย ยุบหรือเลิกสิ่งที่ประเมิน โดยนักประเมินจะต้องออกแบบการประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการตัดสินใจที่จะเกิดขึ้น

9. รูปแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านประเมิน (Center for the Study of Evaluation Model) รูปแบบการประเมินนี้เน้นการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโดยการประเมินประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ คือ การประเมินความต้องการของระบบ (System Assessment) ประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning) ประเมินดำเนินงานตามแผน (Implementation) ประเมินความก้าวหน้า (Progress Evaluation) และประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation) นักประเมินจะต้องรวบรวมข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้เกี่ยวกับสิ่งที่ประเมินตรงกับความต้องการของผู้บริหาร โดยจะต้องทราบว่า ใครมีอำนาจในการตัดสินใจ ผู้บริหารต้องการข้อมูลอะไรและนักประเมินควรเป็นคนกลางที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน

10. รูปแบบการนำผลไปใช้ประโยชน์ (Utilization - Focused Approach Model) รูปแบบการประเมินแบบนี้ จะเน้นการนำผลไปใช้ประโยชน์ โดยอาศัยบุคลิกภาพของนักประเมินไปสู่การใช้ประโยชน์ของผลการประเมิน นักประเมินจะต้องสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้ต้องการใช้ข้อมูลโดยตรง เพื่อให้ทราบแนวทางในการตัดสินใจที่ต้องการทำและให้ข้อมูลที่ใช้ต้องการให้ตรงด้วยการระบุผู้เกี่ยวข้องโดยตรงที่ต้องการใช้ผลการประเมิน

11. รูปแบบยึดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders - Based Model) รูปแบบการประเมินนี้ให้ความสำคัญและเน้นสนองความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ (Multiple Stakeholder Groups) เช่น กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มผู้สนใจและเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ประเมินกลุ่มเหล่านี้จะมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการประเมิน การเลือกกลุ่มผู้เกี่ยวข้องควรพิจารณาว่า ถ้าเพื่อกระตุ้นให้ได้ผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Utilization) ควรเลือกกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจด้านนโยบายและควรให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เช่น ผู้บริหารและผู้ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย เป็นต้น

12. รูปแบบสนองความต้องการ (Responsive Model) รูปแบบการประเมินนี้เน้นสนองความต้องการสารสนเทศของผู้ที่สนใจใช้ผลการประเมิน โดยพยายามตัดสินใจคุณค่าของการดำเนินงานตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายอย่างกว้างขวาง รวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์ตามสภาพธรรมชาติ โดยใช้นักสังเกตหลายคนสังเกตกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ เน้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้กระบวนการและผลกระทบในด้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาองค์ประกอบของการประเมิน 3 ส่วน คือ สิ่งนำการปฏิบัติและผลลัพธ์ วิธีการประเมินเน้นการบรรยายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบตามที่คาดหวังและที่เกิดขึ้นจริง เพื่อนำมาตัดสินคุณค่าโดยเปรียบเทียบมาตรฐานในทัศนะของผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ส่วนการตัดสินคุณค่าสุดท้ายให้เป็นหน้าที่ของผู้ใช้ผลการประเมิน โดยกำหนดเกณฑ์และพิจารณาคุณค่าของกลุ่มต่าง ๆ เอง รูปแบบการประเมินนี้นำมาใช้กันมากในประเทศไทย

13. รูปแบบที่เน้นการสร้างสรรค์ของนักประเมิน (Creative Model) รูปแบบนี้จะใช้หลักความสอดคล้องการตอบสนองตามสถานการณ์ (Situation ally Responsive) เน้นการนำผลประโยชน์ไปใช้ (Utilization - Focused) และมีวิธีการยืดหยุ่น (Methodologically Flexible) ด้วยการใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการปรับเปลี่ยนสถานการณ์และการประเมินให้เหมาะสมกัน โดยอาศัยความสามารถส่วนตัวของนักประเมินในการเจรจาต่อรอง การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อออกแบบการประเมิน และปรับเทคนิควิธีการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

14. รูปแบบทรานแซคชันเนล (Transactional Model) การประเมินรูปแบบนี้ใช้เพื่อแก้ความแตกแยกหรือขัดแย้งอันเนื่องมาจากการดำเนินงาน โดยใช้หลักการบริหารความขัดแย้ง กระบวนการประเมินจะเริ่มด้วยการประชุม เพื่อรับทราบปัญหาของกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สร้างเครื่องมือ ติดตามข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ ปัญหา

ความคาดหวังของกลุ่มต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนสิ่งที่ประเมินให้เหมาะสม โดยสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน รวมทั้งติดตามควบคุม ตรวจสอบและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นใหม่ด้วย

15. รูปแบบอิลลูมินาทีฟ (Illuminative Model) สำหรับรูปแบบการประเมินแบบนี้ เน้นการใช้เทคนิคการสังเกตแบบปลายเปิด (Open - Ended Model) เกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของสิ่งที่จะประเมิน เช่น ข้อตกลงเบื้องต้น สถานการณ์แวดล้อมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสิ่งที่ประเมิน เพื่อบรรยายแปลความหมายและจัดทำเอกสารรายงานเกี่ยวกับผลดีผลเสียของสถานการณ์แวดล้อม นวัตกรรม การเปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ที่สำคัญ รวมทั้งแสวงหาหลักการทั่วไป

16. รูปแบบประชาธิปไตย (Democratic Model) การประเมินรูปแบบนี้ เน้นหลักการเกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยให้ความสำคัญต่อผู้มีประโยชน์จากการดำเนินงานทุกกลุ่มให้มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน นักประเมินจะทำหน้าที่ติดต่อเจรจาประสานงานระหว่างแหล่งทุนผู้บริหาร ผู้รับบริการ ผู้ได้รับผลจากสิ่งที่ประเมินและประชาชนทั่วไป ตลอดจนทำหน้าที่ศึกษาข้อมูลของสิ่งที่ประเมิน เสนอแนะและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ การตัดสินคุณค่าและข้อเสนอแนะ สิ่งที่ประเมินขึ้นอยู่กับพิจารณาของผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่าย

17. รูปแบบที่เน้นผู้บริโภค (Consumer - Oriented Model) รูปแบบการประเมินแบบนี้ เน้นความสำคัญของผู้บริโภค โดยมีแนวคิดอย่างการประเมินมีจุดมุ่งหมายหากเกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภค สำหรับการตัดสินใจเลือกบริโภคให้คุ้มค่า หรือสนองตอบต่อความต้องการของผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์หรือบริการต่าง ๆ โดยควรตัดสินคุณค่าตามมาตรฐานของผู้บริโภคเป็นสำคัญ อาจเป็นผู้ซื้อสินค้า ผู้ใช้บริการผู้เข้าโครงการฝึกอบรม ผู้เลือกสถานศึกษา นักเรียน ครู ผู้ปกครองและผู้เสียภาษี เป็นต้น

18. รูปแบบพิพากษา (Judicial Model) รูปแบบนี้นำวิธีการพิพากษาคดีมาใช้ เพื่อให้ได้ข้อยุติเกี่ยวกับการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน ด้วยการนำเสนอพยานหลักฐานของทึมนักประเมิน 2 ฝ่าย ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของสิ่งที่ประเมินแตกต่างกัน เพื่อเปิดโอกาสให้นักประเมินแต่ละฝ่ายแสดงหลักฐานของฝ่ายตนโดยมีการซักถามพยานของตนและฝ่ายตรงกันข้าม ผู้พิพากษาและคณะลูกขุนรับฟังการเสนอข้อเท็จจริงและการสืบสวนพยานจากทึมนักประเมินแต่ละฝ่าย เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมินและจัดทำข้อเสนอแนะ การประเมินรูปแบบนี้มีแนวคิดว่าการสืบสวนกับมนุษย์ถือว่า เป็นหลักฐานที่สำคัญที่สุด เพราะนอกจากจะได้ข้อเท็จจริงแล้วยังได้ข้อมูลเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม สีหน้า ท่าทาง ซึ่งสามารถใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อตัดสินคุณค่าที่เหมาะสมได้

19. รูปแบบรับรองวิทยฐานะ (Accreditation Model) รูปแบบการประเมินนี้เกิดจากการตื่นตัวในการรวบรวมกลุ่มของนักวิชาชีพ เป็นสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิการประกอบ

วิชาชีพของสมาชิกและกำหนดจรรยาบรรณ มาตรฐานของวิชาชีพ การพิจารณาผลงานทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบการประเมินจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ กำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินคุณภาพของสิ่งที่ประเมิน เช่น ผลการปฏิบัติงาน ผลงานทางวิชาการเพื่อรับรองวิทยฐานะและการให้วุฒิปัตร เป็นต้น

20. รูปแบบอิสระจากจุดมุ่งหมาย (Goal - Free Model) รูปแบบการประเมินนี้ เป็นรูปแบบที่พยายามลดความลำเอียงของการประเมินแบบยึดจุดมุ่งหมาย ด้วยการเน้นประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมินทั้งทางบวกและทางลบ โดยให้มีการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน การประเมินแบบอิสระจากจุดมุ่งหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบผลทั้งหมด แล้วนำไปเปรียบเทียบการดำเนินงานเรื่องอื่น ๆ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการดำเนินงาน วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายเพื่อศึกษาอัตราส่วนของค่าใช้จ่ายกับประสิทธิผลก่อนจะสรุปผลการดำเนินงานและคุณค่าในภาพรวมของสิ่งที่ประเมิน

21. รูปแบบประเมินประสิทธิผลการฝึกอบรม (Training Model) รูปแบบนี้เหมาะสมสำหรับการประเมินโครงการฝึกอบรม เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลของการฝึกอบรมว่าให้ผลอะไรบ้างแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและหน่วยงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงโครงการฝึกอบรมหรือตัดสินใจยุติหรือดำเนินโครงการต่อไป โดยประเมินผลของการฝึกอบรมเป็น 4 ขั้น ตามลำดับขั้น คือ การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) ซึ่งเป็นความรู้สึกตอบสนองต่อโครงการของผู้เข้ารับการอบรม เช่น หลักสูตร เนื้อหา สาระ วิทยากร เอกสาร สถานที่โสตทัศนูปกรณ์และระยะเวลา เป็นต้น การประเมินการเรียนรู้ (Learning) ซึ่งเป็นผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม เช่น การเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะและทักษะก่อน-หลังการฝึกอบรม เป็นต้น การประเมินพฤติกรรม (Behavior) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเมื่อกลับไปปฏิบัติงาน เป็นต้น และการประเมินผลลัพธ์ต่อองค์การ (Results) เป็นการประเมินผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดต่อองค์การกันเองมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม เช่น การลดลงของปัจจัยเสี่ยง การเพิ่มขึ้นของผลผลิตและประสิทธิภาพ เป็นต้น

22. รูปแบบของปาร์คเกอร์ (Parker Model) รูปแบบนี้ใช้ประเมินโครงการฝึกอบรม เช่นเดียวกับรูปแบบที่ 21 โดยประเมินใน 4 ประเด็น คือ การปฏิบัติงาน (Job Performance) ซึ่งจะประเมินว่าผู้เข้าร่วมโครงการได้ปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือไม่ โดยพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของงาน เวลา การลดต้นทุนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน การปฏิบัติงานกลุ่ม (Group Performance) โดยพิจารณาผลการปฏิบัติงานทั้งกลุ่ม ซึ่งประเมินได้ค่อนข้างยากเพราะมีตัวแปรเชิงสาเหตุอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมาก ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ (Participants Satisfaction) โดยพิจารณาความพึงพอใจต่อโครงการในด้านต่าง ๆ เช่น เนื้อหาและวิธีการฝึกอบรม

เป็นต้น ความรู้ที่เพิ่มขึ้นของผู้เข้าร่วมโครงการในด้านต่าง ๆ เช่น เนื้อหาและวิธีการฝึกอบรม เป็นต้น ความรู้ที่เพิ่มขึ้นของผู้เข้าร่วมโครงการ (Participants Knowledge Gained) โดยพิจารณาความรู้ ด้านหลักการ ทฤษฎีและทักษะในทางปฏิบัติ การประเมินรูปแบบนี้จะเน้นประเด็นความพึงพอใจและความรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการ

23. รูปแบบเบลล์ (Bell Model) รูปแบบนี้ใช้ประเมินโครงการฝึกอบรมโดยมุ่งผลลัพธ์ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ระยะสั้นใน 2 ประเด็น ประเด็นแรก คือ ผลลัพธ์ทางปฏิกิริยา (Reaction Outcomes) โดยพิจารณาจากทัศนคติของผู้เข้าร่วมโครงการในเรื่องต่าง ๆ เช่น เนื้อหา วิธีการฝึกและกิจกรรม เป็นต้น ผลลัพธ์ทางความสามารถ (Capability Outcomes) โดยพิจารณาว่าผู้เข้าร่วมโครงการได้ความรู้และคาดว่าจะนำความรู้ไปใช้อย่างไร ผลลัพธ์ทางการประยุกต์ (Application Outcomes) โดยพิจารณาว่า ผู้เข้าร่วมโครงการได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติจริงหรือไม่อย่างไร ผลลัพธ์ทางการประยุกต์ (Application Outcomes) โดยพิจารณาว่า ผู้เข้าร่วมโครงการได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติจริงหรือไม่อย่างไร ผลลัพธ์ด้านความคุ้มค่า (Worth Outcomes) เป็นการพิจารณาผลที่ได้จากโครงการเปรียบเทียบกับทุนในรูปแบบของตัวประเมิน

24. รูปแบบไคโร (CIRO Model) รูปแบบประเมินโครงการฝึกอบรมนี้จะประเมิน 4 ประเด็น คือ บริบท (Context) โดยจะพิจารณาความจำเป็นว่า ควรฝึกอบรมหรือไม่ อบรมแล้วจะทำให้มีความรู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานและแก้ปัญหาองค์การได้หรือไม่ ปัจจัยนำเข้า (Input) จะพิจารณาทรัพยากรที่ใช้ในโครงการว่า มีอะไรบ้างและใช้อย่างไรจึงจะทำให้โครงการได้รับความสำเร็จ ปฏิกริยา (Reaction) เป็นการประเมินทัศนคติของผู้เข้าร่วมโครงการโดยให้รายงานเชิงอัตวิสัย (Subjective Report) ผลลัพธ์ (Outcomes) จะเน้นเก็บข้อมูลผลลัพธ์ของโครงการเพื่อเตรียมวางแผนปรับปรุงโครงการในอนาคต

25. รูปแบบไอโอโป (IPOO Model) รูปแบบนี้ใช้ประเมินโครงการฝึกอบรมโดยประเมิน 4 ประเด็น คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) จะพิจารณาถึงองค์ประกอบของโครงการ เช่น คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโครงการ วิทยากร เอกสาร สิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณ เป็นต้น

26. รูปแบบที่ยึดทฤษฎี (Theory - Based Model) การประเมินรูปแบบนี้ยึดการขับเคลื่อนทางทฤษฎีโดยใช้ทฤษฎีช่วยในการตัดสินใจว่า สิ่งที่ประเมินนั้นประสบความสำเร็จเพราะสาเหตุจากปัจจัยใดเป็นสาเหตุเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาสิ่งที่ประเมินได้อย่างชัดเจน โดย มีทฤษฎีรองรับซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นรูปแบบที่ใช้เพื่อการประเมินเชิงสาเหตุ เพื่อให้ทราบว่ามีปัจจัยหรือตัวแปรใดทำให้ผลการประเมินเป็นเช่นนั้น จะได้แก้ไขหรือพัฒนาสิ่งที่ประเมินได้อย่างตรงจุดต่อไป รูปแบบลักษณะนี้มีแนวโน้มว่าจะได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในอนาคต

27. รูปแบบมูลค่าเพิ่ม (Value - Added Model) การประเมินรูปแบบนี้ เน้นผลลัพธ์ที่เป็นมูลค่าเพิ่ม ซึ่งเป็นการติดตามผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ (Outcomes Monitoring) เพื่อประเมิน

ความงอกงาม พัฒนาการหรือคะแนนเพิ่ม โดยใช้แบบสอบถามมาตรฐานเป็นเครื่องมือติดตามประเมินความก้าวหน้าแนวโน้มของผลสัมฤทธิ์ พัฒนาการของระบบการศึกษาสถานศึกษาหรือผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ โดยประเมินอย่างต่อเนื่องว่ามีพัฒนาการเพิ่มขึ้นเพียงใด

28. รูปแบบเอฟเฟกทีฟ (Effective Model) รูปแบบนี้มีแนวทางการประเมินที่พยายามเพิ่มโอกาสของการนำเสนอผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ เป็นวิธีที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดการประเมินตอบแบบตอบสนองความต้องการของผู้ใช้สารสนเทศ (Responsive Evaluation) กับวิธีแบบประเมินแบบธรรมชาติ ซึ่งเน้นวิธีการที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ โดยเริ่มต้นจากการระบุผู้อยู่ในข่ายที่ใช้สารสนเทศจากการประเมิน ระบอบองค์ประกอบที่ต้องการประเมิน กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้ชัดเจน จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาเพื่อตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน

29. รูปแบบศิลปะวิจารณ์ (Criticism Model) รูปแบบนี้ประยุกต์หลักของศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism) มาใช้ โดยมีแนวคิดว่าการวิพากษ์วิจารณ์เป็นการใช้วิจารณ์ญาณในการบรรยายคุณภาพสิ่งที่ประเมิน (Descriptive Aspect) ตีความหมายคุณภาพ (Interpretive Aspect) ออกมาในเชิงประจักษ์ตามการรับรู้ของผู้เชี่ยวชาญและประเมินตัดสินคุณค่า (Evaluative Aspect) แนวทางของศิลปะวิจารณ์ ประกอบด้วย ศิลปะการรับรู้ที่เชี่ยวชาญซึ่งเกิดการฝึกฝนและประสบการณ์กับศิลปะในการตัดสินคุณภาพด้วยการถ่ายทอดความรู้สึกที่ชำนาญแล้ว เพื่อสะท้อนคุณค่าของสิ่งนั้นออกมา วิธีการประเมินแนวนี้นี้จึงขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์และการฝึกฝนที่เหมาะสมของนักประเมิน เพื่อให้ไวต่อการรับรู้และสามารถสะท้อนคุณค่าของสิ่งนั้นออกมาได้อย่างถูกต้อง

30. รูปแบบยึดสภาพจริง (Authentic Model) รูปแบบการประเมินนี้เน้นการพิจารณาผลการปฏิบัติงานตามสภาพจริง เพื่อแก้ข้อจำกัดของการทดสอบ เช่น การประเมินตามสภาพปัญหาจริงเกี่ยวกับความคิด การทำงานร่วมกับชิ้นงาน งานเขียน แฟ้มสะสม (Portfolio) และทักษะชีวิต เป็นต้น โดยการพิจารณาตัดสินตามมิติระดับคุณภาพ (Rubrics) ซึ่งส่วนมากจะใช้ 5 ระดับ คล้ายมาตราส่วนประมาณค่า (Rating) มีรายละเอียดแต่ละระดับชัดเจน ซึ่งเป็นระดับมาตรฐานที่ยอมรับสำหรับใช้เปรียบเทียบภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม

31. รูปแบบคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Model) การประเมินรูปแบบนี้ เน้นการสร้างความร่วมมือจากทุกกลุ่มหรือตอบสนองผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มเช่นกัน โดยมีแนวคิดที่ความจริงไม่ใช่สิ่งสากลที่ยั่งยืนเป็นเพียงปฏิบัติการตามอัตวิสัยของผู้เกี่ยวข้องเท่านั้น ผู้ประเมินจึงมีบทบาทในการควบคุมการประเมินและดำเนินการประเมินร่วมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มให้มีฉันทามติร่วมกัน ผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการกำหนดประเด็นการประเมินและให้ความเห็นขอบต่อวิธีการประเมิน ส่วนผู้ประเมินมีหน้าที่ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้เกิดพลังของความร่วมมือที่จะพัฒนาสังคมกลุ่มและตนเอง รูปแบบของการประเมินนี้สามารถนำไปประยุกต์ได้เมื่อผู้ประเมิน

และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นด้วยและตกลงใจที่จะร่วมมือกันเป็นฉันทามติ โดยผู้ประเมินจะต้องมีคุณธรรมและบารมีเพียงพอและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

32. รูปแบบเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Model) รูปแบบนี้มีแนวคิดว่าการประเมินเป็นการสร้างความร่วมมือจากทุกกลุ่ม มุ่งตอบสนองผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตั้งแต่ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุดให้มาร่วมกันดำเนินงานจนเกิดเป็นพลังความรู้ ความเข้าใจในการประเมินและสามารถดำเนินการประเมินได้เอง ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจกับการประเมินแบบสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย ผู้ประเมินมีบทบาทของการควบคุมการประเมินและดำเนินการประเมินจนเกิดการยอมรับการประเมินและผลการประเมินร่วมกัน แต่การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ ผู้ประเมินมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ (Coach) อำนวยความสะดวก (Facilitator) ช่วยเหลือเชิงเทคนิคและสร้างพลังการประเมินร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2549: 34) กล่าวว่า การออกแบบประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่งผู้ประเมินจะต้องพิจารณาว่า จะประเมินได้อย่างไรจึงจะทำให้ผลประเมินถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของผู้ที่จะใช้ผลประเมิน ซึ่งจะต้องให้ทันเวลาด้วย จากการสังเคราะห์รายงานการประเมินทั้งหลาย ปรากฏแบบประเมิน 3 รูปแบบ ดังนี้

1. แบบประเมินเชิงสำรวจ แบบประเมินแนวนี้จะเป็นการสำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่จะช่วยในการประเมิน เช่น การวิเคราะห์ตัวโครงการเพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของโครงการกับกิจกรรมในโครงการ การวิเคราะห์เอกสารเป็นวิธีการหลักที่ใช้ในการประเมินตามแนวการสำรวจจากความคิดของบุคคลที่เกี่ยวข้อง จุดอ่อนของการใช้แบบประเมินเชิงสำรวจ คือ ผลการประเมินค่อนข้างจะมีความเป็นปรนัยต่ำ ซึ่งทำให้ผลของการประเมินเป็นที่น่าสงสัย ทางแก้ไข ก็คือความพยายามเก็บข้อมูลเชิงความคิดเห็น ให้มีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน และพยายามประเมินจากหลักฐานหรือเอกสารที่มีอยู่เป็นสำคัญ

2. แบบประเมินเชิงทดลอง เป็นการประเมินโดยอาศัยแบบการทดลองในการวิจัยแบบการทดลองที่นิยมใช้กันมากเป็นแบบมีกลุ่มเดียว เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น โดยการเปรียบเทียบผลที่ได้จากการวัดก่อนและหลังการทดลอง ที่มีกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว มีจุดอ่อนค่อนข้างมาก ซึ่งอาจแก้ไขโดยอาศัยแบบทดลองที่มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แต่ผลที่เกิดขึ้นยังเป็นที่น่าสงสัยว่าเปรียบเทียบกันได้จริง หรือทำให้ผลการประเมินที่ได้เน้นที่ผลมากเกินไป ซึ่งผลการประเมินมีผลกระทบต่อการปรับปรุงกิจกรรมและการดำเนินการต่าง ๆ น้อย

3. แบบประเมินตามโมเดลการประเมิน นักประเมินได้พัฒนาโมเดลการประเมินขึ้น เพราะโมเดลในการประเมินจะเป็นเครื่องชี้ทิศทางว่า การประเมินจะเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง และในการเลือกใช้แบบประเมินจะต้องเลือกให้สอดคล้องกับความจำเป็น หรือความต้องการของผู้ใช้ผลการ

ประเมิน โมเดลที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกันซึ่งประกอบด้วย ปัจจัย กระบวนการ และ ผลผลิต เป็นแก่นในการเสนอโมเดล ซึ่งแยกได้เป็น 3 ประเภท คือ

3.1 โมเดลที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal or Objective Attainment Model) หรือที่รู้จักในนามรูปแบบของไทเลอร์ (Tylerion Model) การประเมินตามโมเดลนี้ เป็นการเปรียบเทียบ ข้อความที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย ไทเลอร์ (Tyler) เสนอแนะว่า ควรเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมกับ ส่วนประกอบ (Performance) ถ้าผลการเปรียบเทียบปราศจากความขัดแย้งกัน ก็แสดงว่าบรรลุจุดมุ่งหมาย ถ้ามีส่วนขัดแย้งกันก็แสดงว่าไม่บรรลุจุดมุ่งหมายการประเมินตามโมเดลนี้มีลักษณะเป็นการประเมิน ในระบบปิด คือ สนใจเฉพาะผลที่ใช้ประเมินจุดมุ่งหมายเท่านั้น และเป็นการประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation) ที่เน้นผลสุดท้ายที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการน้อยมาก แต่มี ประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงสรุป เช่น การยุติโครงการหรือ การรับรองโครงการ

3.2 โมเดลเน้นการตัดสินใจหรือโมเดลเน้นการประจักษ์หน้า (Countenance Model) ของสเตก (Stake) ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการบรรยายสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นในด้านสิ่งนำ หรือปัจจัยที่ใช้ใน โครงการ การปฏิบัติ และผลลัพธ์ โมเดลนี้เป็นการบรรยายสิ่งที่มุ่งประเมินอย่างถ่องแท้ก่อนการตัดสินใจ คุณค่า

ตอนที่ 2 เป็นเมตริกการตัดสินใจที่ประกอบด้วยสิ่งนำ การปฏิบัติและผลลัพธ์ ซึ่ง จะต้องประเมินเปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

3.3 โมเดลเน้นการจัดเป็นหลัก ได้แก่ โมเดลของสต๊อฟเฟิลบีมและคณะมีชื่อว่าซีบีโมเดล (CIPP Model) การประเมินตามโมเดลนี้เป็นการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เลือกทางเลือก ต่าง ๆ อย่างถูกต้อง การประเมินโมเดลนี้ประกอบด้วยประเมิน 4 ประเภท คือ การประเมิน สภาพแวดล้อม การประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการ และการประเมิน ผลผลิต รายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.3.1 การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินความต้องการ หรือความจำเป็นเพื่อการจัดทำโครงการหรือจัดลำดับความสำคัญของโครงการ และการกำหนด จุดมุ่งหมายของโครงการต่าง ๆ ซึ่งทำได้โดยศึกษาสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อโครงการ

3.3.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินความ พอเพียงของปัจจัยเบื้องต้น ซึ่งได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยต่าง ๆ

3.3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินได้ว่าได้นำ โครงการปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งอาจทำได้ 2 ลักษณะ คือ ประเมินก่อนนำไปปฏิบัติ จริงและประเมินกระบวนการขณะปฏิบัติอยู่ ซึ่งจะให้ผลได้อย่างทันทั่วทั้งที่ เพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุง กระบวนการดำเนินโครงการอันจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

3.3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลลัพธ์ว่าได้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งอาจทำได้ทันทีที่โครงการสิ้นสุดลง และมีการติดตามผลการปฏิบัติงานต่อมาอีกระยะหนึ่ง ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรับรอง การล้มเลิกหรือการปรับขยายโครงการ

รัตนะ บัวสนธิ์ (2550 : 24) ได้แบ่งรูปแบบการประเมินมีลักษณะหรือธรรมชาติที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1. รูปแบบไม่ใช่ของจริง รูปแบบเป็นตัวแทนของความคิดที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น หลักการ มโนทัศน์ หรือตัวแปร ที่ได้รับการถ่ายทอดหรือถอดออกมาให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมเพื่อง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ ดังนั้น รูปแบบจึงเป็นภาพร่างที่ยังไม่สมบูรณ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. รูปแบบและทฤษฎีมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่รูปแบบ คือ ภาพย่อ หรือถอดออกมาจากทฤษฎีหรือกล่าวได้ว่ารูปแบบ คือ การแปลงทฤษฎีที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสูงมาสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากกว่า

3. รูปแบบมีลักษณะที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อถ่ายทอดสร้างความเข้าใจในทฤษฎีหรือความคิดที่เป็นนามธรรม เช่น อาจจะใช้รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ก็ได้ การจะใช้รูปแบบลักษณะใดก็ขึ้นอยู่กับความนิยมในวงวิชาชีพนั้น เช่น ในทางวิศวกรรมศาสตร์อาจจะใช้รูปแบบเชิงรูปภาพ (Iconic Model) ในขณะที่ทางสังคมศาสตร์ก็ค่อนข้างจะนิยมใช้รูปแบบเชิงบรรยาย แต่ในทางคณิตศาสตร์ก็มักจะใช้รูปแบบเชิงฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์ ทำนองนี้ เป็นต้น

ศิริชัย กาญจนวาสี (2552: 112) ได้ใช้คำว่า โมเดล รูปแบบ และแนวทางการประเมินในการนำเสนอรูปแบบการประเมิน ซึ่งประมวลจากนักทฤษฎีการประเมินได้ 28 แนวทาง และใช้มิติของรูปแบบการประเมินจัดประเภทรูปแบบการประเมินได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยใช้วิธีเชิงระบบ (Systematic Decision-Oriental Evaluation) เป็นการประเมินที่เน้นการใช้วิธีเชิงระบบ เพื่อการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องสำหรับการตัดสินใจในเชิงบริหาร รูปแบบหรือแนวทางการประเมินตามแนวคิดนี้ เช่น Goal-Based (Behavioral Objective) Approach ของไทเลอร์ (Tyler) CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam et al.) เป็นต้น

2. การประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยใช้วิธีเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Decision-Oriental Evaluation) เป็นการประเมินที่เน้นการใช้วิธีธรรมชาติเพื่อการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องสำหรับการตัดสินใจในเชิงบริการ รูปแบบหรือแนวทางการประเมินตามแนวคิดนี้ เช่น Utilization-Focused Approach (UFA) ของแพตตัน (Patton) Responsive (Countenance) Model ของสเตก (Stake) เป็นต้น

3. การประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่าโดยใช้วิธีเชิงระบบ (Systematic Value-Oriented Evaluation) เป็นการประเมินที่เน้นการใช้วิธีเชิงระบบ เพื่อให้ให้นักประเมินทำการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน รูปแบบหรือแนวทางการประเมินตามแนวคิดนี้ เช่น Consumer-Oriented Approach ของสคริฟเวน (Scriven) Training Approach ของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick)

4. การประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่าโดยใช้วิธีเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Value-Oriented Evaluation) เป็นการประเมินที่เน้นการใช้วิธีธรรมชาติ เพื่อให้ให้นักประเมินทำการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน รูปแบบหรือแนวทางการประเมินตามแนวคิดนี้ เช่น ของอิสเนอร์ (Eisner) Empowerment Approach ของเฟตเทอร์แมน (Fetterman) เป็นต้น

พิสนุ พองศรี (2553: 81-89) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินที่นิยมใช้ ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดประสงค์ (Goal - Based Model) ไทเลอร์ ได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่ยึดจุดประสงค์จากแนวคิดว่าการกระทำใดๆ ย่อมมีวัตถุประสงค์ชัดเจน หรือถ้ายังไม่ชัดเจนผู้เกี่ยวข้องต้องอภิปรายหาข้อสรุปจนชัดเจน รูปแบบที่คิดขึ้นจึงใช้เพื่อศึกษาความสอดคล้องของวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือวิชาในหลักสูตรต่างๆ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ เขียนวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน กำหนดเนื้อหา สร้างเครื่องมือในการวัดผล เก็บรวบรวมข้อมูล และประเมินผล

2. รูปแบบการประเมินความต้องการ (Responsive model) รูปแบบนี้เน้นความต้องการสารสนเทศของผู้สนใจใช้ผลการประเมิน โดยพยายามตัดสินคุณค่าของการดำเนินงานตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายอย่างกว้างขวาง รวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์สภาพธรรมชาติ เน้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้กระบวนการและผลกระทบในด้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาองค์ประกอบของการประเมิน 3 ส่วน คือ สิ่งนำ การปฏิบัติและผลลัพธ์

3. รูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision - Oriented Evaluation Models) สตัฟเฟิลบีม ได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ (CIPP Model) โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์สิ่งที่ประเมินอย่างครอบคลุม เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่าง ๆ ของผู้บริหารที่เรียกว่า รูปแบบการประเมิน CIPP (Context Input Process Product Evaluation Model) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 และมีการปรับปรุงมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งล่าสุดในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งสามารถใช้กับการประเมินโครงการ แผน บุคลากร ผลิตภัณฑ์ องค์การและระบบต่าง ๆ ได้ โดยใช้วิธีเชิงระบบการใช้รูปแบบการประเมิน CIPP อย่างถูกต้องและก่อประโยชน์สูงสุด ต้องประเมินตั้งแต่ก่อนเริ่มงาน ขณะดำเนินงานและหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินโครงการ สรุปได้ว่า การที่จะเลือกรูปแบบใด ไปใช้ ผู้ประเมินต้องศึกษานำมาปรับหรือสังเคราะห์ใหม่ให้สอดคล้องกับโครงการหรือสอดคล้องกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง

การประเมินโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ครั้งนี้ ผู้ประเมินต้องการทราบผลการปฏิบัติงานตามโครงการว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด มีปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อผู้ประเมินจะได้นำไปพัฒนาปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตามหลัก “การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์” (Result Base Management) ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ หรือ “CIPP Model” ของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model)

แนวความคิดการประเมินของสตัฟเฟิลบีม ในปี ค.ศ. 1971 สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam. 1971 อ้างถึงใน เชาว์ อินโย, 2553: 125) ได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่ม ชื่อ Educational Evaluation and Decision Making) หนังสือเล่มนี้ ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เพราะให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดผล และประเมินผล ได้อย่างน่าสนใจ และทันสมัยด้วย นอกจากนั้น สตัฟเฟิลบีมก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมิน และรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบันเรียกว่า CIPP Model โดยให้คำนิยามการประเมินว่า หมายถึง กระบวนการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นทางเลือกประกอบการตัดสินใจ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ใช้ในการตัดสินใจ ผู้ทำการประเมินจะรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2549: 96) เสนอว่าแบบจำลอง CIPP นี้ใช้ประเมินโครงการการศึกษา โดยทั่วไป ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่แล้วยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย ทั้งนี้เพราะผู้ประเมินจะได้ทราบข้อดี ข้อบกพร่องและประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมกว้างขวาง สามารถนำไปใช้ประเมินโครงการการศึกษาทั่วไปได้เป็นอย่างดี เพราะประกอบด้วย การประเมิน 4 ประเภท อันเป็นโครงสร้างการศึกษาทั่วไป ได้แก่

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินผลพื้นฐานเกี่ยวกับการค้นหาข่าวสารอันจะนำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ โดยนักประเมินผลจะจัดการรวบรวมข้อมูลให้กับหัวหน้าโครงการ เป็นต้น ว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม สภาพการแก้ปัญหาแหล่งทรัพยากร (Resource) ฯลฯ ซึ่งนับว่าเป็นข้อมูลที่ช่วยวางแผนโครงการให้เป็นไป

ตามความต้องการและจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนสำหรับดำเนินโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อค้นหาตัวประกอบโครงสร้างหรือแนวทางที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพ ที่จะอำนวยความสะดวกให้โครงการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ คือ บรรลุเป้าหมายของโครงการ ตัวอย่างเช่น โครงการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินประเภทนี้อาจจะเป็นตัวประกอบทางด้านเงินทุน บุคลากรเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เช่น ครู นักเรียน หลักสูตร ฯลฯ ถ้าเป็นโครงการอื่น ๆ ก็อาจจะเป็นผู้บริหาร ผู้ให้บริการทรัพยากรอื่น ๆ ที่เป็นพลังให้โครงการดำเนินไปสู่เป้าหมายเป็นการช่วยในการกำหนดรูปแบบของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) การประเมินผลประเภทย่อยนี้จะทำหน้าที่ต่อจาก Context และ Input Evaluation เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาข่าวสารที่จะเป็นแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติสำหรับโครงการว่าจะดำเนินให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ได้อย่างไร เช่น โครงการประเมินผลหลักสูตร Process Evaluation จะช่วยประเมินวิธีการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุผลของการจัดหลักสูตร ฯลฯ นอกจากนั้น การประเมินผลประเภทย่อยนี้จะช่วยค้นหาข้อบกพร่องแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ระหว่างการดำเนินโครงการ ถ้าเป็นโครงการที่ปฏิบัติจริงก็จะเป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าโครงการได้ดำเนินไปตามกระบวนการที่วางไว้ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือมีความคาดเคลื่อนประการใด การประเมินผลนี้จะนำผลไปสู่การประเมินผลขั้นผลิตผล เป็นการควบคุมการดำเนินงานของโครงการ

4. การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation : P) วัตถุประสงค์ของการประเมินผลประเภทย่อยนี้คือ ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์จากโครงการกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างไร การประเมินผลประเภทย่อยนี้อาจอาศัยการเปรียบเทียบผลผลิตกับเกณฑ์มาตรฐาน (Absolute of Relative Standards) ที่เลือกไว้ นอกจากนั้นอาจอาศัยรายงานการประเมินผลจากข้อมูลที่ได้จาก Context Input และ Process Evaluation เป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551: 56-61) ได้กล่าวถึงแนวคิด และโมเดลในการประเมินของชิปโมเดล ซึ่งเป็นแนวคิดการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ที่มีการประเมินควบคู่กับการบริหารงานหรือเน้นที่กิจกรรมการดำเนินงาน ซึ่งชิปโมเดลเป็นผลจากการแบ่งประเภทของการประเมินเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือดำเนินการโครงการใด ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผล รวมทั้งเพื่อการ

พิจารณาความจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการดังกล่าว การชี้ประเด็นปัญหา ตลอดจนการพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมายของโครงการ

2. การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเทคโนโลยี และแผนของการดำเนินงาน

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) ส่วนนี้เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ เพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องนั้น ๆ

3.1 หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะสั่งการเพื่อการพัฒนางานต่าง ๆ

3.2 บันทึกภาวะของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการทำโครงการกับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้แต่ต้น รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยายหรือปรับเปลี่ยนโครงการ การจัดประเภทของการประเมินดังกล่าว แสดงถึงการประเมินที่พยายามให้ครอบคลุมกระบวนการทำงานในทุก ๆ ขั้นตอน ตามแนวคิดที่รู้จักกันดีในนามว่า “CIPP” สิ่งที่ควบคู่กับการประเมินทั้ง 4 ประเภทข้างต้นได้แก่ การตัดสินใจเพื่อดำเนินการใด ๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้อีก 4 ประเภทเช่นกัน คือ

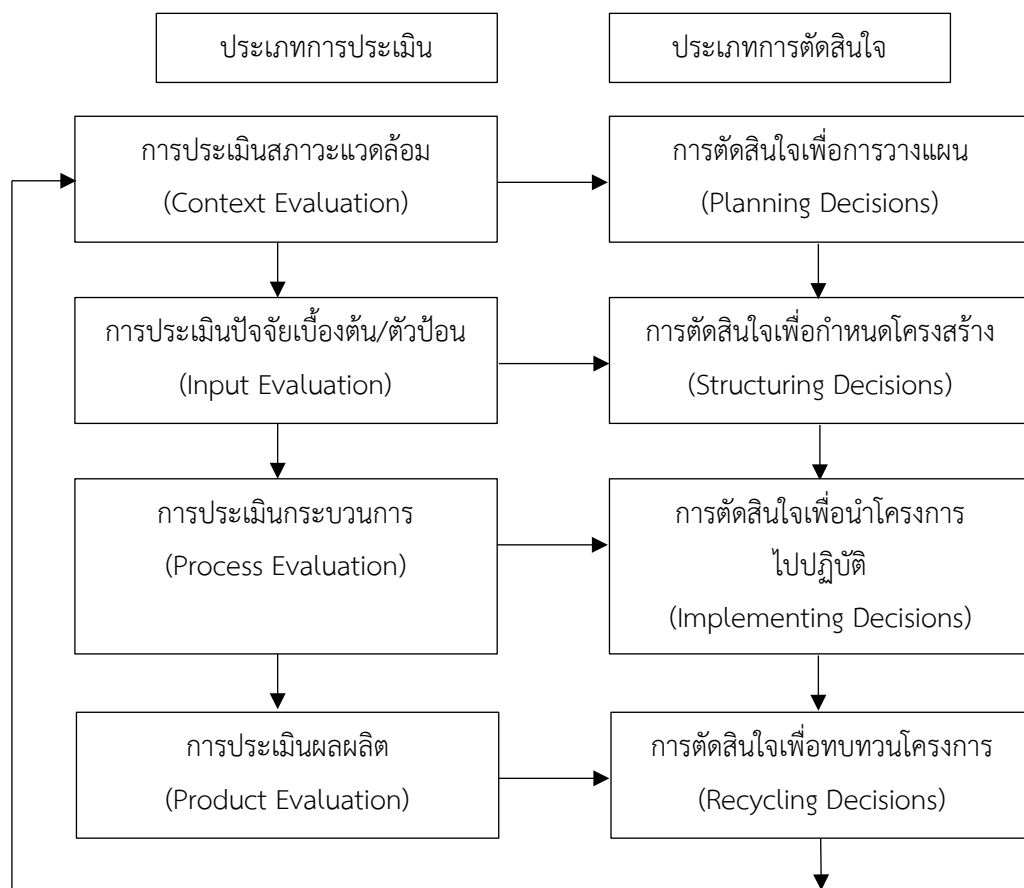
4.1 การตัดสินใจเพื่อการวางแผนเป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินสถานะแวดล้อมมีบทบาทสำคัญ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนในการดำเนินงาน

4.2 การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ เป็นการตัดสินใจที่ต้องอาศัยการประเมินตัวป้อน มีบทบาทสำคัญ คือ การกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ของโครงการ

4.3 การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินกระบวนการ มีบทบาทสำคัญ คือ ควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด และเพื่อปรับปรุงแก้ไขแนวทางการทำงานให้ได้ผลดีที่สุด

4.4 การตัดสินใจเพื่อการทบทวนโครงการ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยผลจากการประเมินที่เกิดขึ้นมีบทบาทหลัก คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการยุติ ล้มเลิก หรือขยายโครงการในในเวลาต่อไป

แนวคิดและเป้าหมายของการประเมินตามทีสตัฟเฟิลบีมได้เสนอมาแล้วนั้น ก็เพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการดำเนินโครงการแต่ละประเภทจะเห็นได้ชัดว่า การประเมินแต่ละประเภทดังกล่าวจะต้องเอื้ออำนวยต่อการนำไปตัดสินใจ ดังรูปแบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของการตัดสินใจและประเภทของการประเมินตามโมเดลของสตัฟเฟิลบีม
ที่มา : เยาวดี รามชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551 : 61)

สมคิด พรหมจ้อย (2550: 57-58) ได้กล่าวว่า การประเมินโดยใช้ซีบีไอโมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งแนวทางการประเมินในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อใช้ข้อมูลตัดสินใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยดูว่าปัจจัยที่ใช้จะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินระหว่างการดำเนินโครงการ เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้และเป็นการรายงานผลการปฏิบัติงานของโครงการนั้นด้วย

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อดูว่าผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลจากการดำเนินงานและรายงานผลการปฏิบัติงานของโครงการ

เชาว์ อินใย (2553: 126-127) แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของโครงการ และเป็นการพิจารณาความจำเป็นที่ต้องจัดทำโครงการดังกล่าว ได้แก่ ความต้องการของชุมชน และกลุ่มเป้าหมายของโครงการ จำนวนประชากร สภาพเศรษฐกิจ และปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ตัดสินใจวางแผน กำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมาย และกำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินทรัพยากรที่จำเป็นที่จะนำมาใช้ในการดำเนินโครงการว่ามีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและมีความเพียงพอหรือไม่ ทรัพยากรที่จำเป็น ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา กลุ่มเป้าหมาย เทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน การประเมินปัจจัยนำเข้านำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจหาวิธีดำเนินงานโครงการให้บรรลุเป้าหมาย

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินการบริหารโครงการ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ การนำปัจจัยนำเข้าของโครงการมาใช้เหมาะสมหรือไม่ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นจะบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ สารสนเทศต่าง ๆ จะถูกวิเคราะห์รวบรวม และนำเสนอผู้ดำเนินงานโครงการ อาจจะต้องการสารสนเทศที่ทันท่วงที หรือในตอนเริ่มต้นโครงการเป็นการบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะดำเนินงานโครงการไว้เป็นหลักฐานการประเมินกระบวนการ มีประโยชน์ในการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) หรือจุดด้อย (Weakness) ของโครงการนำไปใช้ในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงการดำเนินโครงการต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลที่ได้จากโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ คำนวณค่าเพียงใด โดยนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ มุ่งตอบคำถามว่า โครงการประสบความสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลการประเมินจะทำให้ได้สารสนเทศในการพิจารณาตัดสินใจ ยุติ ปรับขยาย หรือทำเป็นงานประจำ การประเมินผลผลิตจะทำให้

การประเมิน 2 ขั้นตอน คือ 1) การประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ เรียกว่า การประเมินผลลัพธ์ และ 2) การประเมินผลกระทบของโครงการทั้งบวก และลบ

การประเมินตามรูปแบบ CIPP Model ทั้ง 4 ขั้นตอน คือ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต สามารถนำไปช่วยในการปรับปรุงโครงการ ทั้งนี้การประเมินในแต่ละขั้นตอนดังกล่าวนำไปช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ 4 ประเภท คือ

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน ได้จากการประเมินบริบท นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการทั้งวัตถุประสงค์ระยะสั้น และระยะยาวให้สอดคล้องกับแผนกในการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ จากการประเมินปัจจัยนำเข้า นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจวางโครงการ กลวิธีดำเนินโครงการ และขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ ได้จากการประเมินกระบวนการ นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติทำให้การทำงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ ได้จากการประเมินผลผลิต นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าจะทำต่อไป ยุติ เล้มเลิก ขยายโครงการ หรือให้ทำเป็นงานประจำ

รัตนะ บัวสนธ์ (2551: 10-15) ได้กล่าวถึง รูปแบบการประเมิน CIPP เป็นการนำตัวอักษรตัวแรกของมิติการประเมิน 4 ด้านมาประกอบกัน ได้แก่ การประเมินบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ซึ่งสตัฟเฟิลบีม พัฒนานำเสนอขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจากกการเรียนรู้หรือประสบการณ์กระทำการประเมินโครงการทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกาตั้งแต่กลางปี 1960 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น (Need) ปัญหา (Problem) คุณสมบัติที่มีค่า (Assets) และโอกาส (Opportunities) ที่จะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขแวดล้อมหนึ่งที่กำหนด การประเมิน 4 ส่วนนี้ มีความสำคัญที่จะนำไปสู่การออกแบบโครงการ แผนงาน และการให้บริการที่มีความเหมาะสมเป็นไปได้ การประเมินบริบทอาจประเมินได้ทั้งก่อน ระหว่างหรือแม้กระทั่งหลักการดำเนินโครงการ แผนงานหรือสิ่งแทรกแซง (Intervention) อื่น ๆ ในกรณีการประเมินบริบทก่อนการดำเนินโครงการ องค์กรหรือหน่วยงานจะใช้ผลจากการประเมินบริบท เพื่อช่วยจัดลำดับความสำคัญและกำหนดเป้าหมายสำหรับโครงการนั้น แต่ถ้าเป็นการประเมินบริบทระหว่างหรือหลังดำเนินโครงการหรือสิ่งแทรกแซงอื่น ๆ องค์กรและ

หน่วยงานมักจะดำเนินการและจัดทำรายงานการประเมินบริบทควบรวมไปกับการประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต กรณีนี้การประเมินบริบทจึงมีประโยชน์สำหรับการตัดสินใจกำหนดเป้าหมายของโครงการและช่วยให้ผู้รับบริหารได้ประเมินว่าโครงการหรือสิ่งแทรกแซงดังกล่าว มีคุณประโยชน์ตอบสนองหรือเป็นไปตามความต้องการจำเป็น ของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์หรือไม่เพียงไร

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) จุดมุ่งเน้นหลักของการประเมินปัจจัยนำเข้า ก็เพื่อช่วยจัดลำดับโครงการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความต้องการจำเป็น โดยการศึกษา และตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนเกี่ยวกับแนวทางต่าง ๆ ที่มีศักยภาพหรือมีความเป็นไปได้ มากที่สุด ในอันที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การประเมินปัจจัยนำเข้าจะเป็นตัวบ่งบอกล่วงหน้าถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวหรือประสิทธิผลของความพยายามเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่โครงการหรือสิ่งแทรกแซงนั้น ๆ ต้องการจะให้เกิดจุดมุ่งเน้นประการที่สองของการประเมินปัจจัยนำเข้า ก็เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางที่เป็นทางเลือกต่าง ๆ และเพราะเหตุใดจึงเลือกแนวทางนั้น ในกรณีเช่นนี้สารสนเทศที่ได้จากการประเมินปัจจัยนำเข้าจะมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับบ่งบอกให้เห็นถึงความรับผิดชอบ (Accountability) ใด ๆ ของผู้พัฒนาโครงการที่พยายามออกแบบและปรับปรุงงบประมาณใด ๆ ของโครงการหรือสิ่งแทรกแซงดังกล่าว นอกจากนี้แล้วการประเมินปัจจัยนำเข้า ก็จะช่วยจำแนกและจัดลำดับแนวทางที่เกี่ยวข้องให้แก่ผู้มีหน้าที่ตัดสินใจได้ใช้เป็นทางเลือกสำหรับการดำเนินงานต่อไป

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตรวจสอบการนำแผนงานหรือโครงการไปใช้หรือตรวจสอบการดำเนินงานการใช้แผน โครงการ วัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของการประเมินกระบวนการก็คือ การใช้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้จัดการและผู้จัดการ และผู้ปฏิบัติงานในโครงการนั้น ๆ เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการว่าเป็นไปตามตารางเวลาที่กำหนดหรือไม่ การใช้งบประมาณและประสิทธิภาพเป็นอย่างไร สำหรับวัตถุประสงค์ อีกประการหนึ่งก็เพื่อชี้แนะแนวทางให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ในการปรับปรุงการใช้งบประมาณและแนวทางการดำเนินงานของโครงการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เพราะโดยปกติแล้วเมื่อมีการเริ่มต้นการดำเนินงานของโครงการหรือแผนงานปฏิบัติงานย่อมไม่สามารถที่จะกำหนดสิ่งต่าง ๆ ได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดกิจกรรม การใช้บุคลากร งบประมาณ หรืออื่น ๆ ดังนั้น การได้รับสารสนเทศจากการประเมินกระบวนการ ก็สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ในโครงการให้สามารถดำเนินการต่อและมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ในการประเมินกระบวนการนั้น ควรเปรียบเทียบระหว่างกิจกรรมและค่าใช้จ่ายกับกิจกรรมในแผนงาน โครงการ และงบประมาณที่กำหนดไว้ว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงไร รวมทั้งบรรยายให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการนำโครงการไปใช้และท้ายที่สุดก็ควรจัดทำรายงานที่ผู้ร่วมโครงการหรือผู้ทำการสังเกตได้ตัดสินใจคุณภาพของกระบวนการใช้โครงการ แผนงานดังกล่าว

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) วัตถุประสงค์หลักของการประเมินผลผลิตก็เพื่อสอวัด ติความ และตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางโครงการ แผนงานหรือสิ่งแทรกแซงว่าตอบสนองบรรลความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับประโยชน์หรือไม่ นอกจากนั้นการประเมินผลผลิต ก็ยังต้องประเมินผลลัพธ์ (Outcome) ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทั้งที่เป็นไปในทางบวกและทางลบอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นบ่อยครั้งที่นักประเมินยังขยายขอบเขตการประเมินผลผลิตไปสู่การประเมินในสิ่งที่เรียกว่าผลลัพธ์ระยะยาวอีกด้วย การประเมินผลผลิตควรดำเนินการโดยอาศัยการรวบรวมและวิเคราะห์การตัดสินใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่มีต่อโครงการหรือสิ่งที่ได้รับการประเมินนั้น ในบางครั้งก็อาจทำการเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโครงการหรือสิ่งที่ได้รับการประเมินอื่น ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และมีอยู่บ่อย ๆ ที่ผู้รับบริการจากโครงการต้องการจะรู้ว่าโครงการดังกล่าว ได้ผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ และมีประโยชน์คุ้มกับการลงทุนดำเนินการเพียงไร ดังนั้น ในทางที่เหมาะสมแล้ว นักประเมินก็ควรที่วิเคราะห์ตีความให้เห็นว่าจุดอ่อนของโครงการหรือแผนปฏิบัติงานส่วนใดที่เป็นสาเหตุทำให้ผลลัพธ์อ่อนด้อยลงไปด้วย เทคนิควิธีการที่ใช้ ไม่กำหนดไว้อย่างเป็นแบบแผนตายตัว แต่นักประเมินอาจต้องใช้วิธีการอย่างหลากหลายร่วมกัน เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในการศึกษาผลลัพธ์ทั้งหมดของสิ่งที่ได้รับการประเมิน รวมทั้งยังช่วยในการตรวจสอบข้ามกันไปมาระหว่างข้อค้นพบที่หลากหลายอีกด้วย

รูปแบบการประเมิน CIPP มีลักษณะเป็นกลยุทธ์เชิงระบบสำหรับการปรับปรุง เนื่องจากรูปแบบการประเมิน CIPP ในแต่ละมิติของการประเมินจะมีความต่อเนื่อง ส่งผลต่อกันสำหรับการตัดสินใจเปลี่ยนแปลง ปรับแต่งส่วนต่าง ๆ ของโครงการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สามารถนำมาใช้ในฐานกลยุทธ์เชิงระบบสำหรับการปรับปรุงโครงการ

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินแบบ CIPP สรุปได้ว่า การประเมินโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ครั้งนี้ ผู้ประเมินต้องการทราบผลการปฏิบัติงานตามโครงการว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด มีปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อผู้ประเมินจะได้นำไปพัฒนาปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามหลัก “การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์” (Result Base Management) ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการประเมินแบบซีบีพี “CIPP Model” ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ

1. ความสำคัญและความเป็นมาของโครงการ

โครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า English Program เป็นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนในรายวิชาที่ไม่ใช่รายวิชาภาษาไทยและรายวิชาสังคมศึกษาในบางสาระที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยและเอกลักษณ์ไทย โครงการนี้จัดได้ว่าเป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองนักเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องด้วยการระดมทรัพยากรจากท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาที่เรียกว่า All for Education เป็นการร่วมมือกันระหว่าง สถานศึกษากับพ่อ แม่และผู้ปกครองให้มีทางเลือกมากขึ้น ในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ตามปรัชญาของระบบการศึกษา ตามเป้าหมายของวาระแห่งชาติด้วยการสร้างความสามารถเชิงแข่งขันให้กับคนไทยในช่วงที่ผ่านมา ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินการโครงการ EP หรือที่มีชื่อเต็ม ๆ ว่า โครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งชื่อภาษาไทยอาจใช้เป็นชื่ออื่น เช่น โครงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อหรือ โครงการโรงเรียนสองภาษา เป็นต้น โดยโครงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อหรือโรงเรียนสองภาษาจะใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความสามารถและทักษะทางภาษาของผู้เรียน และในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนต้องคำนึงถึงความสามารถพื้นฐานในการใช้ภาษาของผู้เรียน การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันดีงาม ตลอดจนการเรียนการสอนในบริบทของความเป็นผสมผสานกับความเป็นสากล สำหรับรูปแบบการจัดสามารถทำได้ 2 แบบ คือ English Program (EP) และ Mini English Program (MEP) ซึ่งมีความแตกต่างกัน คือ EP มีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้ทุกวิชา ยกเว้นภาษาไทยและสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย กฎหมายไทย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ส่วน MEP นั้นสอนได้ไม่เกิน 50% ของชั่วโมงสอนทั้งหมด ต่อสัปดาห์ ทั้งนี้ โรงเรียนสามารถเก็บค่าเล่าเรียนเพิ่มจากปกติได้ ในเบื้องต้นจะคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในพื้นที่ที่มีความจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร โดยที่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา หากใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนจำนวนชั่วโมงไม่ถึง 18 ชั่วโมง จะเรียกว่า Mini English Program (MEP) (นงนุช เอี่ยมสวัสดิ์, 2547)

ย้อนกลับไปตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2537 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยมีนโยบายให้โรงเรียนเอกชนเปิดสอนวิชาต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมให้เด็กนักเรียนไทยมีความรู้ ความสามารถไม่ด้อยไปกว่าเด็กนักเรียนชาติอื่น ๆ ในโลก โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว และให้คนไทยมีความสามารถติดต่อสื่อสารทางธุรกิจ การค้า การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทางสังคมด้านต่าง ๆ

กับคนได้ทั่วโลก ต่อมาในปีการศึกษา 2538 กระทรวงศึกษาธิการ ได้อนุญาตให้โรงเรียนเอกชนดำเนินโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ และมีโรงเรียนเอกชนขานรับนโยบายทันที 3 แห่ง คือ โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย โรงเรียนสารสาสน์เอกตรา และโรงเรียนอุดมศึกษา หลังจากนั้นอีก 3 ปี คือ ในปีพุทธศักราช 2541 โรงเรียนรัฐบาลสังกัดกรมสามัญศึกษาได้เปิดโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ โดยใช้หลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเป็นแนวปฏิบัติ ในปีพุทธศักราช 2544 กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งที่ วก 1065/2544 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2544 เรื่องให้ใช้นโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษทั้งในสถานศึกษาของเอกชนและของรัฐเป็นไปอย่างมีคุณภาพ มีความเท่าเทียม ความเป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักการ จุดหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) เป็นสาเหตุให้ในปีพุทธศักราช 2546 กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบาย แบ่งหลักสูตรออกเป็น 2 รูปแบบ สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา คือ โครงการ English Program หรือ EP และโครงการ Mini English Program หรือ MEP (นางนุช เอี่ยมสวัสดิ์, 2547) ปลายปีการศึกษา 2546 กระทรวงศึกษาธิการได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย โดยให้สถานศึกษาจัดตั้งเฉพาะ โครงการ English Program (EP) และไม่มีนโยบายให้จัด โครงการ Mini English Program (MEP) ขึ้นมาใหม่ เพื่อกระตุ้นให้สถานศึกษาที่จัดโครงการ MEP อยู่แล้ว ให้เร่งพัฒนารูปแบบให้เป็นโครงการ EP ต่อไป เหตุผลที่มีการส่งเสริมให้โรงเรียนจัดโครงการ EP ขึ้นมานั้น เนื่องจากรัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษที่นับวันจะทวีความจำเป็นสำหรับการติดต่อสื่อสารในสังคมโลกแห่งยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) มากยิ่งขึ้น ซึ่งประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศหนึ่งในประชาคมโลก ที่ได้รับผลกระทบอย่างมากนับแต่ในช่วงต้นคริสต์ทศวรรษที่ 20 เป็นต้นมา เพราะสารสนเทศเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากล ดังนั้นระบบการศึกษาไทยในขณะนี้จึงจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของคนไทยให้อยู่ในระดับที่จะรับ และเข้าใจสารสนเทศภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ต่อไป

การเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความสามารถและทักษะทางภาษาของผู้เรียน และในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนต้องคำนึงถึงความสามารถพื้นฐานในการใช้ภาษาของผู้เรียน การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันดีงาม ตลอดจนการเรียนการสอนในบริบทของความเป็นผสมผสานกับความเป็นสากล ทั้งนี้โรงเรียนสามารถเก็บค่าเล่าเรียนเพิ่มจากโรงเรียน

ปกติได้ในเบื้องต้น จะคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในพื้นที่ที่มีความจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ดังต่อไปนี้ (นนุช เอี่ยมสวัสดิ์, 2547)

1) โรงเรียนประเภท English Program (EP)

1.1) เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อม มีครูตามเกณฑ์ (1:20) และมีครูภาษาอังกฤษตามเกณฑ์คืออย่างน้อย 1 คน ต่อ 1 ห้องเรียน

2) โรงเรียนประเภท Mini English Program (MEP)

2.1) ควรเปิดในปีแรกของการแต่ละระดับเท่านั้น เช่น ระดับประถมศึกษา ก็ควรเปิดสอนเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หรือระดับมัธยมศึกษา ก็ควรเปิดสอนเฉพาะไม่ควรเปิดมากกว่า 1 ระดับ สำหรับโรงเรียนที่มีทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 4 ก็ควรเปิดระดับเดียว

2.2) ห้องเรียนที่อยู่ในโครงการโรงเรียนสอนภาษาทุกห้องเรียนต้องมีทั้งครูไทย และครูต่างชาติสอนคู่กันเป็น Team teaching

2.3) การเก็บค่าเล่าเรียนนักเรียนในโครงการเก็บได้ไม่เกินครึ่งหนึ่งของ EP ซึ่ง EP เก็บได้สูงสุดไม่เกินคนละ 35,000 บาทต่อภาคเรียน ดังนั้นนักเรียน MEP เก็บค่าเล่าเรียนได้ ไม่เกิน 17,500 บาทต่อภาคเรียน

2.4) มีอาคารสถานที่ที่มีความพร้อม มีห้องเรียนเหลือเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ

2.5) ในทางปฏิบัติสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติอาจเปิดคู่ขนานกับกรมสามัญศึกษาในแต่ละจังหวัด เพื่อกรมสามัญศึกษาจะได้เป็นที่เลี้ยงและรับช่วงต่อในระดับมัธยมศึกษา

2. แนวทาง และวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเปิดห้องเรียนพิเศษ ในปีการศึกษา 2543 เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ต่อมาในปีการศึกษา 2547 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ส่งเสริมให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเปิดห้องเรียนพิเศษ เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2545 สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ สอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พุทธศักราช 2550 และประกาศสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาของ
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ
สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 (สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

3. นโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการการดำเนินงานของโครงการ

นโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตร
กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตร
กระทรวงศึกษาธิการได้อย่างมีคุณภาพ มีความเท่าเทียมและเป็นธรรม กระทรวงศึกษาธิการ
จึงกำหนดนโยบาย ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ให้สถานศึกษาจัดเป็นบางวิชาเท่านั้น
เพราะถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งของการจัดการศึกษา
2. หากสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษมีการเก็บค่าใช้จ่ายเพิ่มจาก
ผู้ปกครอง สถานศึกษาต้องจัดเงินส่วนหนึ่งเป็นกองทุนสำหรับนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ความสามารถให้ได้
เรียนตามต้องการ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
3. การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษต้องเอื้อประโยชน์ไปยังระบบ
การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาไทยในเรื่องการใช้สื่ออุปกรณ์ การใช้ห้องปฏิบัติการภาษาอังกฤษ
ห้องปฏิบัติการวิชาอื่น ๆ และรวมถึงบุคลากรในสถานศึกษา
4. การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ จะต้องคงไว้ซึ่งความมั่นคงของสถาบันชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์ ภาษาไทย ศิลปะไทย ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และวัฒนธรรมไทย
5. การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษต้องมีการกำกับ ติดตามและประเมินผล
อย่างเป็นระบบ เป็นระยะ ๆ เพื่อการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
6. การเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามหลักสูตรกระทรวง-
ศึกษาธิการ ให้หน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้กำหนด และตรวจสอบค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม
7. การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ และวิธีการ
เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

การบริหารจัดการ มีดังนี้

1. สถานศึกษาที่มีความพร้อม สามารถจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้ ตั้งแต่
ระดับก่อนประถมศึกษาเป็นต้นไป สถานศึกษาใดประสงค์จะจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ
จะต้องเสนอโครงการให้หน่วยงานต้นสังกัดพิจารณาตามลำดับขั้น ทั้งนี้ ต้องได้รับอนุมัติจาก
กระทรวงศึกษาธิการก่อนการเปิดสอน หน่วยงานต้นสังกัดต้องกำหนด หัวข้อเรื่องและวิธีการในการ
เขียนโครงการ

2. การขออนุมัติโครงการ

2.1 สถานศึกษาเสนอโครงการต่อหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

2.2 หน่วยงานต้นสังกัดแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาโครงการ

2.3 คณะกรรมการตรวจสอบความพร้อมที่สถานศึกษา

2.4 คณะกรรมการประเมินผลการตรวจสอบและแจ้งผลการประเมินต่อหน่วยงาน

ต้นสังกัด

2.5 หน่วยงานต้นสังกัดให้ความเห็นชอบ

2.6 หน่วยงานต้นสังกัดเสนอขออนุมัติต่อกระทรวงศึกษาธิการ

3. สถานศึกษาที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการแล้ว ให้ดำเนินการภายใน 2 ปี ถ้าไม่ดำเนินการภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าโครงการนั้นสิ้นสุด

4. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษแล้วมีความประสงค์จะหยุดดำเนินการ ต้องแจ้งต่อหน่วยงานต้นสังกัดและผู้ปกครองนักเรียนล่วงหน้าอย่างน้อย 2 ปี ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงการจับตัวประโยชน์ของนักเรียนชั้นสุดท้ายที่รับเข้าเรียนด้วย

5. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่จัดเป็นภาษาไทย และกลุ่มที่จัดเป็นภาษาอังกฤษ ต้องกำหนดให้มีกิจกรรมการพัฒนาครูสอนภาษาอังกฤษสำหรับกลุ่มที่จัดเป็นภาษาไทยไว้ในโครงการอย่างต่อเนื่อง จนสามารถสอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการสื่อสารได้เหมือนเจ้าของภาษา

6. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษต้องจัดให้มีคณะกรรมการของสถานศึกษา ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งระบบ โดยมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนทั้งคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วจัดทำเป็นรายงานประจำปีเสนอหน่วยงานต้นสังกัดและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ต่อเนื่อง

7. เวลาและวิชาที่เปิดสอน ในระดับมัธยมศึกษาจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้ทุกวิชา ยกเว้นวิชาภาษาไทยและวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย กฎหมายไทย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย

8. ครูผู้สอน ทุกคนต้องจบปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย และต้องมีหลักฐานการศึกษาในสาขาวิชาที่จะสอนหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ครูผู้สอนที่เป็นชาวต่างชาติต้องสามารถออกเสียงภาษาอังกฤษได้ถูกต้องตามสำเนียงของเจ้าของภาษา และใช้ภาษาไทยในการสื่อสารง่าย ๆ ได้ หรือจัดให้มีครูไทยที่สามารถใช้ภาษาในการสื่อสาร เข้าไปมีส่วนร่วมตลอดเวลา การจัดทำสัญญาปฏิบัติงาน จะต้องจัดทำสัญญาให้ครบ 1 ปี การศึกษาเป็นอย่างน้อย และมีบทลงโทษที่เข้มงวด ครูผู้สอนละเมิดสัญญา หากครูผู้สอนที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา ต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ทั้ง การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ในการสื่อสารได้เหมือนเจ้าของภาษาและได้คะแนนสอบ

TOEFL ไม่น้อยกว่า 550 หรือ IELTS ไม่น้อยกว่า 5.5 ต้องได้รับการอบรมด้านหลักสูตรของประเทศ ไทย ภาษาและวัฒนธรรมไทย อย่างน้อย 15 ชั่วโมง และต้องมีโอกาสได้รับการพัฒนา โดยได้รับการฝึกอบรมศึกษาดูงานในประเทศหรือต่างประเทศ อย่างน้อย 3 ปีต่อครั้ง

9. การจัดการทรัพยากรและกิจกรรมของสถานศึกษา

9.1 สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้องบริหารจัดการ บุคลากร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการ และสถานที่ต่าง ๆ ให้ครูและนักเรียนทุกคนได้ใช้ ประโยชน์ร่วมกันและอย่างเท่าเทียมกับ โดยเฉพาะสถานศึกษาของรัฐซึ่งใช้งบประมาณของรัฐ ต้องดูแลให้เกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

9.2 สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสองกลุ่ม ต้องจัดให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมของโรงเรียน/ชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นไทย ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

1. สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการสอดคล้อง กับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

2. การจัดการเรียนการสอน ควรจัดในบริบทของความเป็นไทยผสมผสานความเป็นสากล โดยมุ่งเน้นความรักท้องถิ่น ประเทศชาติ และความเป็นไทย

3. สถานศึกษาต้องจัดการเรียน การสอนทุกวิชา โดยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงาม สร้างความมั่นใจ และส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าใช้ภาษาในการสื่อสาร

4. ขั้นตอนการดำเนินงานการขอเปิดโครงการ

หลักเกณฑ์การเปิดห้องเรียนพิเศษ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีดังนี้

1. สถานศึกษาต้องมีความพร้อมทางด้านบุคลากร นักเรียน การระดมทรัพยากรแผนการจัดการเรียนการสอน อาคารสถานที่ และด้านบริหารจัดการในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริม ศักยภาพนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในด้านวิชาการและด้านอื่นๆ โดยกำหนดวิธีการรับนักเรียน ห้องเรียนพิเศษ ให้สอดคล้องกับนโยบายการรับนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน

2. สถานศึกษาที่ขอเปิดห้องเรียนพิเศษ ต้องเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

3. สถานศึกษาที่ขอเปิดห้องเรียนพิเศษ ต้องมีผลการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ตั้งแต่ ระดับดีขึ้นไป

4. สถานศึกษาที่ต้องการเปิดห้องเรียนพิเศษ ต้องเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา อย่างน้อย 1 ภาคเรียน ก่อนปีการศึกษาถัดไป

5. สถานศึกษาที่ได้รับความเห็นชอบ และอนุมัติให้เปิดห้องเรียนพิเศษ ให้ดำเนินการภายใน 1 ปี หากไม่ดำเนินการภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าโครงการนั้นสิ้นสุด

6. สถานศึกษาใดที่จัดการเรียนการสอนห้องเรียนพิเศษ ประสงค์จะเลิกดำเนินการ ต้องแจ้งผู้ปกครองนักเรียนทราบล่วงหน้า โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

7. สถานศึกษาที่แจ้งยกเลิกการดำเนินการห้องเรียนพิเศษไปแล้ว หากมีความประสงค์จะขอเปิดห้องเรียนพิเศษอีกครั้ง ต้องดำเนินการขอเปิดห้องเรียนพิเศษใหม่

8. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนห้องเรียนพิเศษ ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการตรวจสอบ และทบทวนการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งระบบโดยมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียน ทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจัดทำเป็นรายงานประจำปีเสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการดำเนินการเปิดห้องเรียนพิเศษ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ระดับสถานศึกษา มีดังนี้

1. เตรียมความพร้อมทางด้านหลักสูตร บุคลากร อาคารสถานที่ แหล่งการเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมศักยภาพนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในด้านวิชาการและด้านอื่นๆ โดยกำหนดการรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษให้สอดคล้องกับนโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรับนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. สำรวจข้อมูลความต้องการ ในการเปิดห้องเรียนพิเศษของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนใกล้เคียง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของสถานศึกษา

3. จัดทำข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลความพร้อมในการขอเปิดห้องเรียนพิเศษต่อครู ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของสถานศึกษา

4. นำเสนอข้อมูล เหตุผล และความจำเป็นในการเปิดห้องเรียนพิเศษ และขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

5. เสนอเรื่องการขอเปิดห้องเรียนพิเศษไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพร้อมเอกสารประกอบ เช่น แบบสำรวจข้อมูลการขอเปิดห้องเรียนพิเศษ ตารางวิเคราะห์ข้อมูลความพร้อม สำเนาผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โครงสร้างหลักสูตร โครงการ ภาพถ่ายห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ

อาคารสถานที่ สำเนารายงานการประชุมและความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมผลสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีดังนี้

1. ตรวจสอบข้อมูล และเอกสารประกอบการเสนอเรื่องการขอเปิดห้องเรียนพิเศษให้เป็นไปตามแบบการเสนอขอเปิดห้องเรียนพิเศษ
2. แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินความพร้อมในการเปิดห้องเรียนพิเศษ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นประธาน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบการเปิดห้องเรียนพิเศษ เป็นรองประธาน ผู้แทนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มหรือหัวหน้าหน่วยในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบการเปิดห้องเรียนพิเศษเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยใช้แบบประเมินความพร้อมในการขอเปิดห้องเรียนพิเศษ (แบบ สพท.2)
3. เสนอข้อมูลประกอบการขอเปิดห้องเรียนพิเศษของสถานศึกษาและความเห็นชอบคณะกรรมการประเมินความพร้อมต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา อย่างน้อย 1 ภาคเรียนก่อนปีการศึกษาถัดไป เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและอนุมัติ
4. จัดทำประกาศการเปิดห้องเรียนพิเศษ และแจ้งให้สถานศึกษาทราบ เพื่อดำเนินการเปิดห้องเรียน
5. รายงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ ภายใน 30 วัน
6. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนห้องเรียนพิเศษของสถานศึกษา ที่ได้รับการอนุมัติ

ข้อเสนอแนะในการประเมินความพร้อมของสถานศึกษาที่ขอเปิดห้องเรียนพิเศษ มีดังนี้

1. ให้ใช้แบบเสนอการขอเปิดห้องเรียนพิเศษ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.1) ประเมินสภาพสถานศึกษาที่ขอเปิดห้องเรียนพิเศษ พร้อมเอกสารของสถานศึกษาที่ส่งมาให้
 - 1.1 การตอบแบบประเมิน ให้กรรมการทุกคนหรือต้องมีกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของกรรมการทั้งหมดเป็นผู้ตอบแบบประเมิน และกรรมการส่งแบบประเมินที่กรอกเรียบร้อยแล้วให้ฝ่ายเลขานุการฯ และฝ่ายเลขานุการฯ พร้อมสรุปผลและนำเสนอที่ประชุมก่อนที่ประธานจะตัดสินใจทุกครั้ง
 - 1.2 วิธีการประเมิน/ขั้นตอนประเมิน โดยคณะกรรมการพบผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูที่สอนห้องเรียนพิเศษ สถานศึกษาสรุปความพร้อมและการดำเนินงาน คณะกรรมการซักถาม และคณะกรรมการทุกคนศึกษา/สำรวจรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะแสดงให้เห็นถึงความพร้อมของสถานศึกษาที่ขอเปิดห้องเรียนพิเศษ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารสถานที่/ อุปกรณ์ต่าง ๆ และรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาด้วย

2. การให้คะแนน ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เติม / กรอกข้อมูลให้ครบ 6 ข้อ และตอนที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน เป็นแบบ Rating Scale 3 ระดับ คือ (1) ดีมาก หมายถึง มีผลการดำเนินงานความสำเร็จ/ความพึงพอใจอยู่ในระดับ 80 - 100 % ให้คะแนน 3 (2) ดี หมายถึง มีผลการดำเนินงานความสำเร็จ/ความพึงพอใจอยู่ในระดับ 60-79 % ให้คะแนน 2 (3) พอใช้ หมายถึง มีผลการดำเนินงานความสำเร็จ/ความพึงพอใจอยู่ในระดับ 59 % ให้คะแนน 1 ทั้งนี้หากคะแนนเฉลี่ยแต่ละด้านนำคะแนนที่ได้ (3 หรือ 2 หรือ 1) บวกกันทุกข้อแล้วหารด้วยจำนวนข้อเพื่อหาคะแนนเฉลี่ย นำคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาเทียบเกณฑ์ ได้แก่ 2.34 - 3.00 คือ พร้อมมาก 1.67-2.33 คือ พร้อม และ 1.66 ลงมา คือ ไม่พร้อม

หลังจากนั้น ทำการสรุปผลการประเมินคะแนนเฉลี่ยของทุกด้าน 6 ด้าน ต้องผ่านเกณฑ์ความพร้อมไม่ต่ำกว่า (1.67) ฝ่ายเลขาธิการรวบรวมผลการประเมินเสนอประธาน/ประธานการประชุมสรุปผลการประเมิน และให้ประธานนำผลมาเสนอที่ประชุมคณะกรรมการ และเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

5. มาตรฐานการจัดการศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ

มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และเป็นไปตามข้อกำหนดในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ การเก็บค่าธรรมเนียมนการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด ให้หน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้กำหนด และตรวจสอบค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม และการเตรียมบุคลากรทั้งครูไทยและครูชาวต่างประเทศที่มีคุณสมบัติตามที่กระทรวง ศึกษาธิการกำหนด โดยเฉพาะครูชาวต่างประเทศ มีความสำคัญมาก เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน เป็นภาษาอังกฤษ เป็นไปอย่างต่อเนื่องอย่างมีคุณภาพ ควรอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการและการให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

6. มาตรฐานการจัดการศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการสู่การปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557: 6-50) ได้นำเสนอมาตรฐานการจัดการศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

บทที่ 1 มาตรฐานการจัดการศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน มี 7 มาตรฐาน 34 ตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 นโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการ มี 2 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้

ด้านที่ 2 หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล มี 3 มาตรฐาน 10 ตัวบ่งชี้

ด้านที่ 3 คุณภาพนักเรียน มี 2 มาตรฐาน 10 ตัวบ่งชี้

แต่ละด้าน แต่ละมาตรฐาน และแต่ละตัวบ่งชี้ กำหนดคะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 นโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการ (25.0 คะแนน)

มาตรฐานที่ 1 สถานศึกษามีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนโครงการ English Program และมีกลยุทธ์ที่สร้างความเข้มแข็งให้กับโครงการ (10.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ของโครงการ English Program อย่างชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (2.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพโครงการ English Program ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (2.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 สถานศึกษากำหนดโครงสร้าง English Program ระบบการบริหารจัดการ และบทบาทหน้าที่ของบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง (2.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 1.4 สถานศึกษาสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ (2.5 คะแนน)

มาตรฐานที่ 2 สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียน (15.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ และสื่อสารภาษาอังกฤษได้ รวมทั้งบริหารโครงการ English Program แบบมีส่วนร่วม (1.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 สถานศึกษาสรรหาครูชาวต่างชาติและหรือครูชาวไทย ที่มีความรู้ความสามารถในการสอนเป็นภาษาอังกฤษ (1.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 สถานศึกษาพัฒนาครูชาวต่างชาติและหรือครูชาวไทยในโครงการ English Program (1.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.4 สถานศึกษามีบุคลากรฝ่ายสนับสนุนโครงการ English Program (1.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.5 สถานศึกษานิเทศ ติดตาม และประเมินผลครูผู้สอนและบุคลากรฝ่ายสนับสนุนโครงการ English Program (1.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.6 สถานศึกษาบริหารจัดการงบประมาณโครงการ English Program แบบมีส่วนร่วม (1.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.7 สถานศึกษามีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโครงการ English Program (1.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.8 สถานศึกษามีและใช้ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ พื้นที่ใช้สอย สื่อการเรียนรู้และระบบเทคโนโลยี สนับสนุนการเรียนการสอนในโครงการ English Program (1.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.9 สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการสื่อสารและการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (1.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.10 สถานศึกษากากับ ติดตาม สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ English Program (1.5 คะแนน)

ด้านที่ 2 หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล (35.0 คะแนน)

มาตรฐานที่ 3 สถานศึกษามีหลักสูตรที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการในการจัดการเรียนการสอน โครงการ English Program (5.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 โครงสร้างหลักสูตรโครงการ English Program มีรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคำว่าความรู้ในสาระต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษ (2.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 โครงสร้างหลักสูตร English Program มีการจัดรายวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนทั้งในด้านการใช้ภาษาสื่อสารประจำวันและวิชาการ (2.5 คะแนน)

มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนรู้ (20.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ออกแบบการเรียนรู้เหมาะสมกับความแตกต่างของสมรรถิผล (Proficiency) ทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียน (4.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 ออกแบบการเรียนรู้ตามความแตกต่างของสมรรถิผล (Proficiency) ทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียน (4.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 4.3 ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนโดยใช้สื่อ เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้เครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ (4.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 4.4 จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่พัฒนาทักษะและเจตคติต่อภาษาอังกฤษและอัตลักษณ์ของนักเรียน เสริมสร้างความสามารถด้านวิชา English Program (4.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 4.5 สร้างโอกาสและจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษให้เหมาะสมกับบริบทของวัฒนธรรมที่หลากหลาย (4.0 คะแนน)

มาตรฐานที่ 5 สถานศึกษามีระบบการวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน (10.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 วัดและประเมินผล รายงานความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านทักษะภาษาอังกฤษ และความรู้ในแต่ละรายวิชา อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (4.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 5.2 ทดสอบประสิทธิผลทักษะภาษาอังกฤษ (English Proficiency) ของนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานจากสถาบันที่ได้รับการยอมรับ ระดับนานาชาติ โดยเทียบเคียงระดับความสามารถกับกรอบ CEFR (3.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 5.3 ปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับชาติ ทุกกลุ่มสาระ (3.0 คะแนน)

ด้านที่ 3 คุณภาพผู้เรียน (40.0 คะแนน)

มาตรฐานที่ 6 นักเรียนโครงการ English Program มีความเป็นเลิศทางวิชาการและทักษะภาษาอังกฤษ (20.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 6.1 นักเรียนโครงการ English Program มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยทุกกลุ่มสาระเพิ่มขึ้น (5.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 6.2 นักเรียนโครงการ English Program มีผลคะแนนทดสอบระดับชาติ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับชาติ รวมทั้งมีผลคะแนนวิชาภาษาอังกฤษร้อยละ 50 ขึ้นไป (5.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 6.3 นักเรียนโครงการ English Program มีผลการทดสอบความสามารถด้านภาษาอังกฤษจากสถาบันที่เป็นที่ยอมรับ โดยเทียบเคียงกับระดับความสามารถตามกรอบ CEFR ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (5.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 6.4 นักเรียนโครงการ English Program เข้าร่วมกิจกรรมประกวดแข่งขันทักษะทางวิชาการและทักษะทางภาษาอังกฤษในระดับภาคระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ (5.0 คะแนน)

มาตรฐานที่ 7 นักเรียนโครงการ English Program มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของโครงการ English Program (20.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 7.1 นักเรียนโครงการ English Program มีภาวะผู้นำและผู้ตามมีคุณธรรม จริยธรรม และกล้าแสดงออก (2.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 7.2 นักเรียนโครงการ English Program สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการและนำเสนอผลงานเป็นภาษาอังกฤษ (5.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 7.3 นักเรียนโครงการ English Program มีส่วนร่วมกิจกรรมแก้ไขปัญหาหรือทำประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมโลก (2.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 7.4 นักเรียนโครงการ English Program มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้เป็นภาษาอังกฤษด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ รอบตัว (5.0 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 7.5 นักเรียนโครงการ English Program มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ การทำงานและการสร้างสรรค์ผลงาน (2.5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 7.6 นักเรียนโครงการ English Program รักความเป็นไทย แสดงออกซึ่งความเป็นไทย มีความตระหนักในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (2.5 คะแนน)

บทที่ 2 คำอธิบายและระดับคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การนำมาตรฐานสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันภาษาอังกฤษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน มี 7 มาตรฐาน 34 ตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 นโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการ มี 2 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้

ด้านที่ 2 หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล มี 3 มาตรฐาน 10 ตัวบ่งชี้

ด้านที่ 3 คุณภาพนักเรียน มี 2 มาตรฐาน 10 ตัวบ่งชี้

สรุปได้ว่า แนวทางการนำมาตรฐานการจัดการศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย ด้านนโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและด้านคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมาตรฐานการจัดการศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาตามโครงการให้มีคุณภาพ มีลักษณะเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ใช้เป็นหลักหรือแนวทางในการเทียบเคียงเพื่อการพัฒนา กำกับดูแล ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา โดยสถานศึกษาทุกแห่งนำไปเป็นเป้าหมายหรือเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาคุณภาพ และใช้ในการประเมินตนเองว่าในแต่ละปีหรือแต่ละช่วงเวลาที่กำหนดสามารถดำเนินโครงการได้บรรลุเป้าหมายอย่างน้อยเพียงใด ส่วนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนำไปเป็นเป้าหมายในการกำกับดูแล การตรวจสอบและการประเมินคุณภาพของโครงการในภาพรวม และนำข้อมูลมาวางแผนยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น

ข้อมูลพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 52 โรงเรียน
จำแนกตามขนาดและจำนวนนักเรียน ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามขนาดและ
จำนวนนักเรียน

ขนาดโรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)	จำนวนโรงเรียน
ขนาดเล็ก	จำนวนนักเรียน น้อยกว่า หรือเท่า 500 คน	จำนวน 2 โรงเรียน
ขนาดกลาง	จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 501 – 1,500 คน	จำนวน 6 โรงเรียน
ขนาดใหญ่	จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1,501 – 2,500 คน	จำนวน 21 โรงเรียน
ขนาดใหญ่พิเศษ	จำนวนนักเรียน มากกว่า 2,500 คน	จำนวน 23 โรงเรียน
รวม		52 โรงเรียน

โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 แบ่งออกเป็น 11 วิทยา
เขต ดังนี้

1. สหวิทยาเขตกรุงเทพตะวันออก

- 1.1 นวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2
- 1.2 นวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย
- 1.3 บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4
- 1.4 มัธยมวัดหนองจอก

2. สหวิทยาเขตจตุรวิทย์

- 2.1 สุรศักดิ์มนตรี
- 2.2 กุญชรวิทย์วิทยาคม
- 2.3 สตรีวัดมหาพฤฒาราม ในพระบรมราชินูปถัมภ์
- 2.4 พุทธจักรวิทยา

3. สหวิทยาเขตนวจักร์

- 3.1 สตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
- 3.2 นวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
- 3.3 ลาดปลาเค้าพิทยาคม
- 3.4 รัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน

4. สหวิทยาเขตเบญจบุรพา

- 4.1 เทพศิรินทร์ร่มเกล้า
- 4.2 เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
- 4.3 นวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
- 4.4 รัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง
- 4.5 เตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์

5. สหวิทยาเขตเบญจศิริ

- 5.1 สายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ฯ
- 5.2 สิริรัตนาร
- 5.3 วชิรธรรมสาธิต
- 5.4 มัธยมวัดธาตุทอง
- 5.5 ปทุมคงคา
- 5.6 พระโขนงพิทยาลัย

6. สหวิทยาเขตรัชโยธิน

- 6.1 ราชวินิตบางเขน
- 6.2 หอวัง
- 6.3 สารวิทยา
- 6.4 เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา
- 6.5 จันทรหุ่นบำเพ็ญ

7. สหวิทยาเขตราชนครินทร์

- 7.1 วัดสุทธิวาราม
- 7.2 ยานนาเวศวิทยาคม
- 7.3 สตรีศรีสุริโยทัย
- 7.4 นนทรีวิทยา
- 7.5 เจ้าพระยาวิทยาคม

8. สหวิทยาเขตวังทองหลาง

- 8.1 บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
- 8.2 นวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา
- 8.3 เทพลีลา
- 8.4 มัธยมวัดบึงทองหลาง

9. สหวิทยาเขตวิภาวดี

- 9.1 ดอนเมืองทหารอากาศบำรุง
- 9.2 ฤทธิยะวรรณาลัย
- 9.3 ฤทธิยะวรรณาลัย 2
- 9.4 ดอนเมืองจตุรจินดา
- 9.5 สีกัน (วัฒนานครอุบลรัตน์)

10. สหวิทยาเขตศรีนครินทร์

- 10.1 เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
- 10.2 ราชดำริ
- 10.3 ศรีพฤฒา
- 10.4 พรตพิทยพยัต
- 10.5 เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ

11. สหวิทยาเขตเสรีไทย

- 11.1 บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒
- 11.2 เศรษฐบุตรบำเพ็ญ
- 11.3 บางกะปิ
- 11.4 สตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ
- 11.5 สุขุมวิทพันธุ์อุบลรัตน์

โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ได้แก่ ห้องเรียนพิเศษ EP จำนวน 12 โรงเรียนและห้องเรียนพิเศษ MEP จำนวน 14 โรงเรียน รวมทั้งหมด 26 โรงเรียน ดังนี้

1. ห้องเรียนพิเศษ EP

- 1.1 นวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
- 1.2 สตรีวิทยา 2
- 1.3 บดินทรเดชา (สิงห์สิงหเสนี) 2
- 1.4 สิริรัตนาร
- 1.5 นวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา
- 1.6 เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
- 1.7 เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
- 1.8 ฤทธิยะวรรณาลัย
- 1.9 สตรีศรีสุริโยทัย

- 1.10 เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ
- 1.11 รัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน
- 1.12 ดอนเมืองทหารอากาศบำรุง

2. ห้องเรียนพิเศษ MEP

- 2.1 สารวิทยา
- 2.2 เทพศิรินทร์ร่มเกล้า
- 2.3 สิริรัตนาร
- 2.4 สายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ฯ
- 2.5 นวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
- 2.6 นวมินทราชินูทิศ สตริวิทยา 2
- 2.7 เทพลีลา
- 2.8 มัธยมวัดหนองจอก
- 2.9 นวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย
- 2.10 เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา
- 2.11 บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4
- 2.12 ดอนเมืองจตุรจินดา
- 2.13 ราชดำริ
- 2.14 เตรียมอุดมศึกษาสุวินทวงศ์

ทิศทางการดำเนินงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ปีงบประมาณ พ.ศ.2562

1. วิสัยทัศน์

“เป็นองค์กรส่งเสริมการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย”

วิสัยทัศน์ย่อยที่ 1 คุณภาพ หมายถึง ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษามีคุณภาพตามกำหนด

วิสัยทัศน์ย่อยที่ 2 มาตรฐาน หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 และโรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่มีมาตรฐาน

วิสัยทัศน์ย่อยที่ 3 ความเป็นไทย หมายถึง ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษามีค่านิยมความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย และดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. พันธกิจ

2.1 ส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

2.2 พัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.3 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ

2.4 จัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนได้รับโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

2.5 พัฒนาให้โรงเรียนจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.6 พัฒนาระบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสู่มาตรฐานสากล

3. เป้าประสงค์

3.1 ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีค่านิยมความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของไทย

3.2 ผู้เรียนมีคุณภาพตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และมีความสามารถในการแข่งขัน

3.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ

3.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนได้รับโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ

3.5 โรงเรียนจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน มีระบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสู่มาตรฐานสากล และจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ Digital Technology ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

4. กลยุทธ์

4.1 ส่งเสริมให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษามีค่านิยมความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของไทย

4.2 ส่งเสริมให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

4.3 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ

4.4 จัดให้ประชากรวัยเรียนได้รับโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ

4.5 ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.6 ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนพัฒนาระบบการบริหารจัดการ แบบบูรณาการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสู่มาตรฐานสากล

5. จุดเน้น

5.1 การยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

5.2 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้มาตรฐาน

5.3 การส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ “โรงเรียนน่ายุ่ นักเรียนอยากรู้ ครูอยากสอน”

6. วัฒนธรรมองค์กร

“สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 เป็นองค์กรชั้นนำ วัฒนธรรมเป็นเลิศ”

7. โครงสร้างการบริหารงาน

ภาพที่ 3 โครงสร้างการบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการโดยใช้ CIPP Model

ขวัญภา อุณหกานต์ (2553: 83-85) ได้ศึกษาการประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ตอนที่ 1 การประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี 1) ด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและของโรงเรียน สอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน มีความชัดเจน เห็นความสำคัญของโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า โรงเรียนมีการแต่งตั้งบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการ บุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีจำนวนเพียงพอ กิจกรรมมีความเหมาะสม มีการประสานงานร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการ พบว่า โรงเรียนดำเนินการโครงการตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในวางแผนการดำเนินงานครบทุกกิจกรรมและเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด มีการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4) ด้านผลผลิต ประกอบด้วย การประเมิน 2 ด้าน ดังนี้ 4.1) ด้านผลการดำเนินงาน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.2) ด้านผลกระทบ พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่เกี่ยวกับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ เพิ่มขึ้น และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตอนที่ 2 การหาแบบปฏิบัติที่ดีของโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีโรงเรียนที่เป็นแบบปฏิบัติที่ดีของโครงการคุณธรรมนำความรู้ ได้แก่ โรงเรียนบ้านเขากำแพง 1) ด้านบริบท พบว่า โรงเรียน บุคลากรของโรงเรียนและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมตามโครงการมีความตระหนักในความสำคัญ ของโครงการและมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วง 2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานมีอย่างเพียงพอ มีการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน 3) ด้านกระบวนการ พบว่า การปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการจะดำเนินการตามแผนที่วางไว้ มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลเป็นระยะตลอดการดำเนินกิจกรรม 4) ด้านผลผลิต แบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้ 4.1) ด้านผลการดำเนินงาน พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น 4.2) ด้านผลกระทบ พบว่า ชุมชนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ให้การยอมรับ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อโรงเรียนเป็นอย่างมาก

พชนี สมพงษ์ (2555: 98-110) ได้ศึกษาการประเมินโครงการศึกษาอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) ณ พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการศึกษาอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยใช้การประเมินรูปแบบ CIPP model ประเมินใน 4 ด้าน คือด้านบริบทด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เข้ารับการศึกษอบรมรุ่นที่ 16 จำนวน 107 คน ผู้บังคับบัญชาของผู้เข้ารับการศึกษอบรม จำนวน 100 คน ผู้ร่วมงาน จำนวน 107 คน ผู้รับบริการ จำนวน 107 คน และคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ จำนวน 14 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบทได้แก่วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาอบรม พบว่าสอดคล้องกับนโยบายสาธารณสุข ความต้องการของผู้เข้ารับการศึกษอบรมและปัญหาและสภาพสังคมปัจจุบันซึ่งนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ คุณลักษณะของอาจารย์พิเศษ คุณลักษณะของแพทย์พี่เลี้ยงประจำแหล่งฝึก คุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษอบรม ระยะเวลา วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ศึกษอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการได้แก่การจัดกิจกรรมการศึกษอบรม และการประสานงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ด้านผลผลิต ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับหลังการศึกษอบรมเสร็จสิ้นและการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ประมวลศิลป์ วิทยา (2556: 97-100) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินโครงการพิเศษ นาร่อง โรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก โดยใช้ CIPP MODEL มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการห้องเรียนพิเศษนาร่อง โรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก โดยใช้การประเมินผลรูปแบบ CIPP Model กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร จำนวน 5 คน ผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 10 คน ครูผู้สอน จำนวน 20 คน นักเรียนในโครงการ จำนวน 79 คน ครูที่ไม่ได้อยู่ในโครงการ จำนวน 82 คน ผู้ปกครองของนักเรียนในโครงการ จำนวน 79 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน รวมทั้งสิ้น 288 คน ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพิเศษนาร่อง โรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก ลักษณะเป็นแบบสอบถาม 4 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท (Context) วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก รูปแบบการดำเนินงานมีความชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ความพร้อมของการจัดเตรียมทรัพยากร ด้านต่าง ๆ ที่นำมาใช้สำหรับการดำเนินงานโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการ (Process) การดำเนินงานของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ 4) ด้านผลผลิต (Product) ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมโครงการ

ในด้านคุณลักษณะและความสามารถ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยสรุปบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการห้องเรียนพิเศษนำร่องแบบพอเพียง โรงเรียนจตุรพักพิมานรัชดาภิเษก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการโครงการ อยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อเสนอแนะที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการจัดโครงการและกิจกรรมอื่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

พงศปนต์ พรหมมา และคณะ (2557: 77) ได้ศึกษาการพัฒนาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษาในประเทศไทย ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษา 2) เพื่อศึกษาความสำคัญองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษา และ 3) เพื่อประเมินองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษา ประกอบด้วย ปัจจัยการดำเนินการ 9 องค์ประกอบ คือ (1) ผู้บริหาร (2) การจัดการเรียนการสอน (3) หลักสูตรและการสอน (4) ครูผู้สอน (5) นโยบาย วิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ (6) การมีส่วนร่วมของชุมชน (7) โครงสร้างการบริหาร (8) เครือข่ายทางการศึกษา และ (9) การพัฒนาครูและบุคลากร โดยใช้กระบวนการบริหาร 4 ด้าน คือ (1) การวางแผน (2) การจัดองค์กร (3) การนำและ (4) การควบคุม 2) องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษามีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ และ 3) ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษา และมีความเห็นสอดคล้องเป็นอันหนึ่งทามกันว่า องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษามีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุม

โสภา แซ่ลี (2557: 75-80) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการคืนครูให้นักเรียนโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการคืนครูให้นักเรียนโดยการประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองซีป (CIPP Model) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ความสอดคล้องทางด้านบริบท และสถานะแวดล้อม ความพร้อมทางด้านปัจจัยเบื้องต้นในการดำเนินงาน ความเหมาะสมในการดำเนินงานและกระบวนการ ผลผลิตและผลกระทบในการดำเนินงาน และหาแนวทางการปฏิบัติที่ดีหรือเป็นเลิศของโครงการคืนครูให้นักเรียน (ครูธุรการ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และครูผู้รับผิดชอบโครงการ ปีการศึกษา 2556 โดยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินด้านสถานะแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วัตถุประสงค์ของโครงการมุ่งเน้นให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น รองลงมาคือ โครงการสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน และหน่วยงานต้นสังกัด 2) ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่

ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ อุปกรณ์ เครื่องมือในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ รองลงมาคือ มีจำนวนบุคลากรดำเนินกิจกรรม โครงการอย่างเพียงพอ และการฝึกอบรม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานข้อมูล และสารสนเทศของโรงเรียน 3) ผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ กิจกรรมโครงการนำไปปฏิบัติจริง รองลงมาคือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ และมีการรายงานผลการดำเนินโครงการให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ 4) ผลการประเมินด้านผลผลิต พบว่า โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สถานศึกษาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม รองลงมาคือ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนา ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น 5) การหาแบบปฏิบัติที่ดีของโครงการคืนครูให้นักเรียน (ครูธุรการ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านบริบทของโรงเรียน บุคลากรของโรงเรียนและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมตามโครงการมีความตระหนักในความสำคัญของโครงการด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการอย่างพอเพียง ด้านกระบวนการ พบว่า การปฏิบัติตามกิจกรรมตามโครงการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ มีการนิเทศติดตาม และประเมินผลเป็นระยะตลอดการดำเนินกิจกรรม และด้านผลผลิต นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

สิริภรณ์ อรัญวารี (2557: 79-83) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการรักการอ่านของโรงเรียนชัยนาคำวิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจันทอตุรธานี พบว่า 1) ผลการประเมินในภาพรวมต่อโครงการรักการอ่านของโรงเรียนชัยนาคำวิทยา กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู บุคลากรทางการศึกษา กรรมการสถานศึกษา ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านผลผลิตของโครงการ รองลงมาคือ ด้านบริบทของโครงการ และด้านกระบวนการ ตามลำดับ โดยด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยนำเข้า 2) ผลการประเมินในภาพรวมต่อโครงการรักการอ่านของโรงเรียนชัยนาคำวิทยา กลุ่มที่ 2 ผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการรักการอ่าน ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านผลผลิตของโครงการ รองลงมาคือ ด้านบริบทของโครงการ และด้านกระบวนการ ตามลำดับ โดยด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยนำเข้า และ 3) ผลการประเมินในภาพรวมต่อโครงการรักการอ่านของโรงเรียนชัยนาคำวิทยา กลุ่มที่ 3 นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการรักการอ่าน ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านผลผลิต

ของโครงการ รองลงมาคือ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านบริบทของโครงการ ตามลำดับ โดยด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านกระบวนการ

สุวรรณ บรรจง (2558: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประเมินโครงการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านกอกวิทยาการ โดย CIPP Model ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านบริบท (Context) วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก รูปแบบการดำเนินงานมีความชัดเจนเข้าใจง่ายสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ความพร้อมของการจัดเตรียมทรัพยากรด้านต่าง ๆ ที่นำมาใช้สำหรับการดำเนินงานโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการ (Process) การดำเนินงานของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ 4) ด้านผลผลิต (Product) ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมโครงการในด้านคุณลักษณะและความสามารถเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยสรุปบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนของโรงเรียนบ้านกอกวิทยาการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโครงการอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อเสนอแนะที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการจัดโครงการและกิจกรรมอื่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

นิพิฐพนธ์ สนิทเหลือ (2560: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนานักศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิโดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินโครงการพัฒนานักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิโดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะนักบริหารโครงการพัฒนานักศึกษาโดยใช้การประเมินแบบ CIPP ของสถาบันเทคโนโลยี แห่งสุวรรณภูมิ จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารจำนวน 5 คน และอาจารย์จำนวน 35 คน และนักศึกษาจำนวน 200 คน ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.93 โดยผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้ผลการประเมินจำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างนั้นไม่แตกต่างกัน และจากการใช้ CIPP Model ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาโครงการว่าควรเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และความมีการใช้เทคโนโลยีและบูรณาการกับแผนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

พัทตร์พิไล วงศ์ละ (2560: 100-102) ได้ศึกษาการประเมินโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ทั้งผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษาและนักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยความคิดเห็นของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในระดับมาก 1) การดำเนินการด้านสภาวะแวดล้อมหรือด้านบริบทอยู่ในระดับมาก พบว่า นักเรียน มีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานด้านสภาวะแวดล้อมหรือด้านบริบท มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผู้บริหาร ครู

และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานด้านสภาวะแวดล้อมหรือบริบท มีความเหมาะสมในระดับมาก 2) การดำเนินการด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า การดำเนินงานด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยนักเรียน มีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานด้านปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานด้านปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมในระดับ มาก 3) การดำเนินการด้านกระบวนการ พบว่า กระบวนการของโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยนักเรียนมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมในระดับมาก 4) การดำเนินการด้านผลผลิต พบว่า การดำเนินงานด้านผลผลิตของโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผู้แทนฝ่ายนักเรียน มีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานด้านผลผลิตมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ปัญหาในการดำเนินงานตามโครงการที่พบ ได้แก่ ความพร้อมของโรงเรียนก่อนดำเนินโครงการ ในด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคาร ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ บุคลากร งบประมาณสนับสนุน การมีส่วนร่วมของชุมชน การระดมทุนจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และกิจกรรมที่ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วนร่วมปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน ส่วนข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ ควรประเมินความพร้อมของโรงเรียนก่อนการดำเนินโครงการเพื่เพิ่มงบประมาณในการสนับสนุน ให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทและมีส่วนร่วมระดมทุน เป็นสื่อกลางระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ระดมทุนจากองค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์กรเอกชน และประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลให้มากขึ้น

ซารดา จิตต์อำมาตย์ (2560: 84-85) ได้ศึกษาการประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ของโรงเรียนเหล่าฝ่ายผดุงวิทย จังหวัดหนองคาย พบว่า ผลการประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงลำดับเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านบริบท รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต ตามลำดับ

Asfaroh, Rosana และ Supahar (2017: 134-144) ได้ศึกษาการสร้างเครื่องมือการประเมินสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ CIPP Model งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเมืองยอกยาคาร์ตา เครื่องมือที่ออกแบบมาแบ่งออกเป็นแบบสอบถามและแบบการสังเกตได้รับการทดสอบความตรงความเที่ยง และมีค่าความ

เชื่อมั่น 0.916 และ 0.923 ตามลำดับ และผลการใช้เครื่องมือทั้ง 2 แบบ พบว่า สมรรถภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเมืองยอกยาคารตา ประเทศอินโดนีเซีย อยู่ในระดับดี

Orhan และ Ay (2017: 190-203) ศึกษาหลักสูตรการเรียนภาษาต่างประเทศแบบการศึกษาทางไกล โดยใช้ CIPP Model ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนและระบุข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการศึกษาแบบทางไกล จากการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 715 คนที่กำลังเรียนในรายวิชาภาษาต่างประเทศ 1 ในปีการศึกษา 2015-2016 พบว่า เพศและอายุของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ แต่ประเภทของการศึกษา ชั่วโมงของการใช้อินเทอร์เน็ตรายวัน และเกรดที่ได้รับส่งผลต่อความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ นักศึกษาที่มีคอมพิวเตอร์ส่วนตัวและมีประสบการณ์เข้าเรียนรายวิชาแบบทางไกลอีกหนึ่งรายวิชาจะมีความคิดเห็นในเชิงบวกมากกว่านักศึกษาที่ไม่มีคอมพิวเตอร์ส่วนตัวและไม่เคยมีประสบการณ์เข้าเรียนรายวิชาแบบทางไกล

Yildiz (2004: 676-678) ได้ศึกษาการใช้ CIPP Model เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างหลักสูตรและ ผลที่คาดหวังไว้ในโปรแกรมภาษาตุรกีสำหรับชาวต่างประเทศของ Minsk State Linguistic University พบว่า หลักสูตรของมหาวิทยาลัยนั้นตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้เรียน แต่ทั้งนี้ก็มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงหลักสูตรเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

จากการศึกษาวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการโดยใช้ CIPP Model ผลปรากฏว่าแนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบการประเมินที่นักประเมินหลายท่านได้เสนอไว้มีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งด้านแนวคิด และวิธีการนำไปใช้แตเมื่อนำรูปแบบนั้นมาจัดเป็นกลุ่ม ทำให้สรุปแนวคิดในการประเมินในแง่มุมต่าง ๆ ได้ และสามารถมองเห็นแนวทางในการนำเอารูปแบบของการประเมินเหล่านั้นมาประยุกต์ในการประเมินโครงการได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นผู้ประเมินจึงได้นำ CIPP Model มาใช้ในการประเมินโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 โดยประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) การประเมินโครงการแบบ CIPP Model นี้เป็นการประเมินข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการในด้านต่าง ๆ ให้มีความครอบคลุมมากที่สุด หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการนำรูปแบบการประเมินโครงการแบบ CIPP Model มาเป็นแนวทางที่ใช้ในการดำเนินการประเมินระบบ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ

จรัญญา พงษ์สุทธิรักษ์ (2552: 66-71) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี วัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนเอกชนจังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ครู 149 คน คณะกรรมการบริหาร 34 คน ผู้บริหาร 34 คน ของโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานีจำนวน 17 โรงเรียน ใช้วิธีการชักตัวอย่างแบบง่าย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 217 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบปัญหาในด้านการบริหารจัดการซึ่งมีจำนวนของครูชาวต่างชาติไม่เพียงพอส่งผลให้ครูมีภาระงานสอนมากเกินไป และครูผู้สอนต่างชาติไม่ได้รับการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนไทย

พิพัฒน์ เจริญวรธะ (2553: 119-142) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนพระหฤทัย เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ สำหรับโรงเรียนพระหฤทัย เชียงใหม่ ปีการศึกษา 2551 2) หาแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ สำหรับช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนพระหฤทัย เชียงใหม่ กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งคือ กลุ่มบุคลากรภายในโรงเรียน กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่สองคือ กลุ่มบุคลากรภายนอกโรงเรียน ผู้ศึกษาดำเนินการประเมินหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนพระหฤทัย เชียงใหม่ ปีการศึกษา 2551 โดยใช้แนวทางประเมินหลักสูตรแบบ CIPP ของ Stufflebeam เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบประเมินหลักสูตร และแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจง ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านบริบทของหลักสูตรซึ่งเป็นการประเมิน ด้านวิสัยทัศน์ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และโครงสร้าง พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น ซึ่งทำการประเมินเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ ตัวชี้วัด แผนการจัดการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินหลักสูตร อีกทั้งประเมินครูผู้สอนและความพึงพอใจของผู้ปกครอง 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่งประเมินเกี่ยวกับกระบวนการ

จัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลและการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมและ ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ และ 4) ด้านผลผลิตซึ่งทำการประเมินเกี่ยวกับผลผลิตของ หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 พบว่า ครูมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าผลผลิตมีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ภณัฐดาว จันทศิริ (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันของโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านทัศนะของครูผู้สอนในโครงการ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวง ศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านทัศนะของครูผู้สอนในโครงการ 2) เปรียบเทียบทัศนะของครูชาวไทยและครูชาวต่างชาติ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็น ครูผู้สอนจำนวน 47 คน ประกอบด้วย ครู ไทย 26 คน และครูชาวต่างชาติ 21 คน ซึ่งสอนในโครงการ English Program ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่าจากทัศนะของครูผู้สอนในโครงการEnglish Program ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งครูชาวไทยและครูชาวต่างชาติโดยทั่วไปแล้ว ชี้ให้เห็นทัศนะในเชิงบวกพึงพอใจ และสนับสนุนโครงการ English Program ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า โครงการมีความแข็งแกร่งในปัจจุบันและมีการเติบโตในอนาคต

ภาวิณี วัดเมือง (2556: 128-135) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินโครงการหลักสูตรพิเศษ ห้องเรียนภาษาอังกฤษ (Intensive English Program) กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งวัวแดงมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรห้องเรียนภาษาอังกฤษ (Intensive English Program) กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งวัวแดง โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินจำลองของซีป (CIPP Model) ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ แหล่งข้อมูลด้านบุคคล ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนบ้านโป่งวัวแดง อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร จำนวน 105 คน และด้านเอกสารหลักฐาน ได้แก่ แบบรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีการศึกษา 2554-2555, รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-Net) ปีการศึกษา 2553-2555 และรายงานผลการประเมินทักษะภาษาอังกฤษของครูผู้สอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมี 2 ลักษณะ ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการประเมิน สรุปได้ว่า 1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของโครงการ มีความสอดคล้องกับนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียนและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

ทางสังคมและชุมชน 2) ด้านปัจจัยนำเข้า โครงสร้างและเนื้อหาวิชาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ผู้บริหาร ครู สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และอาคารสถานที่งบประมาณและเวลาเรียนในโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์ การประเมินแต่ควรปรับปรุง โครงสร้างของหลักสูตรในด้านเวลาเรียน และจำนวนห้อง 3) ด้านกระบวนการ การบริหารจัดการ กิจกรรมการเรียน การสอน การวัดและการประเมินผลและกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากผ่านเกณฑ์การประเมิน แต่มีข้อเสนอแนะในเรื่องการนิเทศภายใน สถานศึกษายังมีน้อย และกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มีความหลากหลาย 4) ด้านผลผลิต ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผ่านเกณฑ์การประเมินแต่ควรปรับปรุงรายวิชาภาษาไทย ในด้านผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) และผลการประเมินทักษะทักษะ ภาษาอังกฤษ ฟัง พูด อ่าน และเขียน มีผลการทดสอบผ่านเกณฑ์การประเมิน และ 5) ด้านผลกระทบ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีเครือข่ายร่วมพัฒนาอยู่ในระดับดี ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ได้รับเกียรติบัตรและ เหรียญรางวัล อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดโครงการหลักสูตรนี้ และยังได้ร่วมกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มขึ้น ได้รับคำยกย่องจากหน่วยงานอื่น ชุมชนและผู้ปกครองพึงพอใจต่อโครงการ และเห็นความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น

สร้อยเพชร ชารินทร์ (2556: 63-64) ได้ประเมินโครงการพัฒนาวินัยเด็กและเยาวชน โรงเรียนโคกสำโรง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการประเมินประเมินโครงการพัฒนาวินัยเด็กและเยาวชนโรงเรียนโคกสำโรง ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า (1) ด้านบริบท ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงการพบว่า ผู้บริหาร ครู มีความคิดไปในทิศทางเดียวกันคือโรงเรียน ให้คำนึงถึงความพร้อมและความเหมาะสมของบริบทที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนจึงสามารถวางแผนดำเนินโครงการกำหนดวัตถุประสงค์ ของโครงการและกำหนดเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม (2) ด้านปัจจัยนำเข้า ผลประเมินความเหมาะสมด้านปัจจัยในการดำเนินโครงการพบว่า ผู้บริหาร ครู มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันคือ มีความมุ่งมั่นในการที่จะบริหารโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์งบประมาณการบริหารจัดการ เวลาและปัจจัยด้านอื่นๆ ตลอดจนการกำหนดรูปแบบของโครงการได้อย่างเหมาะสม (3) ด้านกระบวนการ ผลการประเมินความเหมาะสมด้านกระบวนการดำเนินการโครงการพบว่า ผู้บริหาร ครู มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้ศึกษาหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร โครงการ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาแนะนำจนสามารถกำหนดวิธีการดำเนินโครงการ ขั้นตอน รูปแบบกิจกรรม และกระบวนการดำเนินโครงการเพื่อควบคุมการดำเนินโครงการเพื่อควบคุมการดำเนินการ ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างเหมาะสม ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นในด้านกระบวนการในระดับเหมาะสมมากที่สุด และ (4) ด้านผลผลิต ผลการประเมินความเหมาะสมด้านผลผลิตของโครงการพบว่า ผู้บริหาร ครู มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันคือ ได้ตระหนักและเห็น

คุณค่าและให้ความสำคัญ ในการพัฒนานักเรียน ซึ่งเห็นได้จากการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เตรียมวัสดุครุภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่างๆ ที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ ความมุ่งมั่นพยายามของ บุคลากร ความสามัคคีในหมู่คณะ ตลอดจนจัดประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมต่างๆ กระบวนการ ดำเนินงานและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนเป็นอย่างดีส่วนนักเรียนมีการคิดเห็น ในด้านผลผลิตในระดับเหมาะสมมากทีเดียว

มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2559: บทคัดย่อ) ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาวิทยากร แกนนำการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเตรียมความพร้อมการจัดการ เรียนการสอนในรูปแบบ English Bilingual Education (EBE) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (กลุ่มการ พัฒนา ณ ประเทศสิงคโปร์) ตามโครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน (สพฐ.) กับมูลนิธิเทมาเส็ก และ SEAMEO RELC ประเทศสิงคโปร์ การวิจัยครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษของครู วิทยาศาสตร์ที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ 2) ประเมินสมรรถนะการสอนวิทยาศาสตร์ในด้านความสามารถ ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรมการสอน และด้านความสามารถในการพัฒนา นวัตกรรม 3) ประเมินสมรรถนะการสอนวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ และคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของครูวิทยาศาสตร์ที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ 4) ประเมินความสามารถในการขยายแนวคิด ของครูวิทยากรแกนนำสู่ครูเครือข่าย 5) ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของ นักเรียนหลังเรียน 6) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนของครูวิทยาศาสตร์ที่สอนเป็น ภาษาอังกฤษ และ 7) เสนอรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 เพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และประชาคม โลก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา 49 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ 98 คน ศึกษาในเทศ์ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ 34 คน ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ต้นแบบ 49 คน นักเรียนที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์จากครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ต้นแบบที่ผ่านการอบรม 1,513 คน ครูเครือข่ายในการขยายผลการจัดการเรียนการสอน 229 คน ผู้บริหารสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสถาบันภาษาอังกฤษ 2 คน ผู้ประสานงานโครงการ 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์และด้านการสอนวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ 6 คน โดยผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษของครูผู้สอนวิชา วิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษอยู่ในระดับดี 2) สมรรถนะการสอนวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษด้าน ความสามารถในการเขียนหน่วยการเรียนรู้/แผนการ จัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ด้านพฤติกรรมการสอนวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษพบว่า ด้านการสอนและ วิชาชีพออยู่ในระดับมากที่สุด และด้าน ความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษพบว่า

มีความสามารถอยู่ในระดับมาก 3) สมรรถนะการสอนวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครูวิทยาศาสตร์สอนเป็นภาษาอังกฤษ พบว่า ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษได้ และมีพัฒนาการสูงขึ้น ในด้านความมั่นใจในการใช้คำศัพท์วิทยาศาสตร์ มากขึ้น ด้านความสามารถในการนำทักษะภาษาอังกฤษมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน สามารถเลือก เทคนิค วิธีการสอน และการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ รวมทั้งครูวิทยาศาสตร์ประเมินตนเองว่า หลังการอบรมครูมีพัฒนาการสูงขึ้นในด้านการสอนวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ 4) ครูวิทยากรแกนนำมีความสามารถในการขยายแนวคิดสู่ครูเครือข่ายอยู่ในระดับมากที่สุด 5) นักเรียนมีคะแนนทักษะภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ระดับไม่ผ่านเกณฑ์ถึงระดับดีมาก ซึ่งภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ทักษะการพูดอยู่ในระดับ พอใช้ ทักษะการเขียนอยู่ในระดับควรปรับปรุง ส่วนทักษะการอ่าน และการฟัง อยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ 6) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษที่ผ่านการอบรมอยู่ในระดับมาก และ 7) รูปแบบการพัฒนาครูผู้สอนวิทยากรแกนนำการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ พบว่า หลักการเป็นจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ English Bilingual Education (EBE)

จิตติกา เสนาจิตต์ (2560: 74-75) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานตามโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ เป็นภาษาอังกฤษ (Mini English Program : MEP) : กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดสงขลา การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของโครงการ MEP 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ MEP 3) เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษตามกรอบอ้างอิงทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้สอนชาวไทย ครูผู้สอนชาวต่างชาติและผู้ปกครองของ 3 โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 21 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการมีการดำเนินงานตามโครงสร้างที่หลักสูตรกำหนดได้อย่างมีระบบ แบบแผน บุคลากรจึงมีความเป็นเอกเทศ แยกออกมาดูแลบริหารจัดการเอง ทำให้ประสิทธิภาพของบุคลากรสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ มีการกำหนดอัตราค่าเล่าเรียนที่เหมาะสมกับค่าใช้จ่าย เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ด้านอาคารสถานที่ได้แยกอาคารห้องเรียนออกมาอย่างชัดเจน เพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้โครงการ ประสบความสำเร็จอย่างมาก 2) ปัญหาและอุปสรรคทางด้านบุคลากรขาดแคลน เนื่องจากงบประมาณที่ไม่เพียงพอ รวมถึงสถานที่ไม่เอื้ออำนวยเพราะขาดห้องปฏิบัติการพิเศษต่าง ๆ ในส่วนวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือไม่ครบครันเพราะขาดงบประมาณ ในการจัดซื้อเทคโนโลยีสมัยใหม่ 3) ตามกรอบระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษกรอบอ้างอิงทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) พบว่า ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาทั้ง 3 แห่งมีความสามารถทางภาษา

อยู่ในระดับ A1 (Breakthrough or beginner) ซึ่งสามารถใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ตามหลักเกณฑ์ เป้าหมายที่ผู้เรียนควรได้รับ

พลภัทร์ ศรีวัลย์ (2561: 140-142) ได้ศึกษาการประเมินโครงการห้องเรียนพิเศษ (English Program) ของโรงเรียนสิริรัตนาร โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ CSE ของอัลคิน วัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการห้องเรียนพิเศษ (English Program) ของโรงเรียนสิริรัตนารโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ CSE ของ อัลคิน (Alkin) โดยมี วัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้ 1) เพื่อประเมินระบบโครงการ 2) เพื่อประเมินการวางแผนโครงการ 3) เพื่อประเมินการดำเนินโครงการ 4) เพื่อประเมินการปรับปรุงโครงการ และ 5) เพื่อประเมินการยอมรับโครงการ ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย มี 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหาร จำนวน 5 คน 2) คณะกรรมการดำเนินงานโครงการ จำนวน 12 คน 3) ครูผู้สอนในโครงการ จำนวน 72 คน 4) ผู้ปกครองของนักเรียนในโครงการ จำนวน 273 คน และ 5) นักเรียนในโครงการ จำนวน 273 คน รวมทั้งหมด 635 คน ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินระบบโครงการจากผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินโครงการ พบว่า ด้านการประเมินเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโครงการ มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนด้านการประเมินตามวัตถุประสงค์ของโครงการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งผลการประเมินระบบโครงการในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สรุปว่าผลการประเมินระบบโครงการผ่านเกณฑ์การประเมิน 2) ผลการประเมินการวางแผนโครงการจากผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินโครงการ พบว่า ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ด้านบุคลากร และด้านคุณสมบัติของนักเรียนในโครงการ มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนด้านอาคารสถานที่ และด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ซึ่งผลการประเมินการวางแผนโครงการในภาพรวมมีความเหมาะสม ในระดับมาก สรุปว่าผลการประเมินการวางแผนโครงการผ่านเกณฑ์การประเมิน 3) ผลการประเมินการดำเนินโครงการจากครูผู้สอนในโครงการ พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมเพิ่มศักยภาพ และด้านการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งผลการประเมินดำเนินโครงการในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก สรุปว่าผลการประเมินการดำเนินโครงการผ่านเกณฑ์การประเมิน 4) ผลการประเมินเพื่อการปรับปรุงโครงการจากคณะกรรมการดำเนินโครงการ ครูผู้สอนในโครงการ และนักเรียนในโครงการ พบว่า ข้อบกพร่อง ปัญหา และอุปสรรค ของโครงการที่มีความถี่สูงสุด คือ ครูผู้สอนชาวต่างชาติจบไม่ตรงสาขาที่สอน ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขที่มีความถี่สูงสุด คือ ควรจัดหาครูชาวต่างชาติให้ตรงตามวิชาเอก จุดเด่นของโครงการที่มีความถี่สูงสุด คือ นักเรียนในโครงการมีพัฒนาการในการใช้ภาษาอย่างเห็นได้ชัด ส่วนจุดด้อยของโครงการมีความถี่สูงสุด คือ สื่อเทคโนโลยีไม่ทันสมัย 5) ผลการประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ พบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนห้องเรียนพิเศษ (English Program) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปี

ที่ 3 ทั้ง 3 ระดับชั้นสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนห้องเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งสามระดับชั้น (2) ผลการประเมินผู้เรียนตามสมรรถนะสำคัญของหลักสูตรอยู่ในระดับดี และ (3) ความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียนต่อโครงการอยู่ในระดับมาก สรุปว่าผลการประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ ผ่านเกณฑ์การประเมิน

จากการศึกษาวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการการประเมินโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ผลปรากฏว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการพิจารณาอย่างรอบคอบและเป็นระบบเกี่ยวกับข้อเท็จจริงจากการดำเนินโครงการแล้วนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจว่าโครงการนั้นประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด อันเป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น แต่ยังไม่มีการประเมินโครงการโดยใช้รูปแบบการประเมินที่ครอบคลุมทุกด้าน ดังนั้นสำหรับการประเมินโครงการครั้งนี้ผู้ประเมินจึงใช้รูปแบบการประเมินของ Stufflebeam ที่มีชื่อเรียกว่า CIPP เนื่องจากเป็นรูปแบบการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้านของโครงการอย่างเป็นระบบ และมีเหตุผล ไม่นับการวิเคราะห์จุดใดจุดหนึ่ง เป็นรูปแบบการประเมินที่มีความต่อเนื่องทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการว่าควรจะดำเนินการต่อไปอย่างไร ทิศทางใด และสอดคล้องกับการประเมินโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการหรือไม่

กรอบแนวคิดการประเมินโครงการ

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการประเมินโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2